

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA
OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Úvěrové trhy v České republice a Maďarsku
Loan Markets in the Czech Republic and Hungary

Student:	Matěj Šponiar
Vedoucí bakalářské práce:	doc. Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D

Ostrava 2015

Zadání bakalářské práce

Student: **Matěj Šponiar**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R027 Národní hospodářství
Téma: **Úvěrové trhy v České republice a Maďarsku**
Loan Markets in the Czech Republic and Hungary
Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Role úvěru v ekonomice, historický vývoj
3. Bankovní sektor v České republice a Maďarsku
4. Zhodnocení úvěrových trhů v České republice a Maďarsku se zaměřením na sektor domácností
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-515-X.
POLOUČEK, Stanislav a kol. *Bankovnictví*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-491-9.
REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. 5. vyd. Praha: Management Press, 2012. ISBN 978-80-7261-240-6.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 07.05.2015

doc. Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně.

V Ostravě ...7. 7. 2015.....

.....
Matěj Šponiar

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí mé bakalářské práce doc. Ing. Zuzaně Kučerové, Ph.D. za její trpělivost a za spolupráci při zpracovávání této bakalářské práce a dále za poskytnutí odborných rad a věcných připomínek v průběhu zpracování této práce.

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Historický vývoj úvěru	5
2.1	Jednotlivé ekonomické školy	5
2.2	Role úvěru v ekonomice.....	11
2.3	Bankovní soustava a produkty obchodních bank.....	13
2.3.1	Produkty obchodních bank	13
2.3.2	Úvěrové produkty	14
2.4	Peněžní úvěry	15
2.4.1	Kontokorentní úvěr	15
2.4.2	Eskontní úvěr	16
2.4.3	Negociační úvěr	16
2.4.4	Hypoteční úvěr.....	16
2.4.5	Spotřebitelské úvěry	17
2.5	Shrnutí	18
3	Bankovní sektor v České republice a Maďarsku	20
3.1	Struktura bankovního sektoru v České republice.....	20
3.1.1	Univerzální banky	20
3.1.2	Stavební spořitelny	20
3.1.3	Hypoteční banky	22
3.1.4	Spořitelní a úvěrová družstva	23
3.1.5	Specializované banky	23
3.2	Struktura bankovního sektoru v Maďarsku.....	24
3.2.1	Univerzální banky.....	24
3.2.2	Specializované úvěrové instituce.....	24
3.2.3	Družstevní instituce	24
3.2.4	Další finanční instituce v Maďarsku.....	24
3.3	Vývoj počtu bank v České republice	25
3.4	Vývoj počtu bank v Maďarsku.....	26
3.5	Aktiva bankovního sektoru	28
3.5.1	Celková aktiva českých bank.....	28
3.5.2	Celková aktiva maďarských bank.....	28
3.5.3	Finanční ukazatele českého bankovního sektoru.....	29

3.5.4	Finanční ukazatele maďarského bankovního sektoru	33
3.5.5	Ukazatel kapitálové přiměřenosti pro český bankovní sektor	39
3.5.6	Ukazatel kapitálové přiměřenosti pro maďarský bankovní sektor	42
3.6	Shrnutí	46
4	Zhodnocení úvěrových trhů v České republice a Maďarsku se zaměřením na sektor domácností	47
4.1	Meziroční nárůst úvěrů domácnostem a úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) v České republice a Maďarsku	47
4.2	Úvěry domácnostem poskytnuty v cizí měně v České republice a Maďarsku	52
4.3	Spotřebitelské a hypoteční úvěry v České republice a Maďarsku	57
4.3.1	Spotřebitelské úvěry v České republice a Maďarsku	57
4.3.2	Hypoteční úvěry v České republice a Maďarsku	61
4.3.3	Dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem	67
4.4	Shrnutí	71
5	Závěr	72
	Seznam použité literatury	73
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Tato bakalářská práce je věnována problematice související s úvěry, bankovním sektorem a úvěrovými trhy v České republice a Maďarsku. Zvolené problematice a konkrétnímu srovnání České republiky a Maďarska, se vědecká a odborná literatura příliš nevěnuje, proto jsou jako hlavní zdroj použity každoroční zprávy jednotlivých národních bank. V České republice je to Česká národní banka (ČNB), v Maďarsku pak Maďarská národní banka (MNB).

Úvěr, jinak řečeno půjčka je termín, který se již dostal do podvědomí každého člověka. Většina lidí se s úvěry běžně setkává každý den, proto jsou v práci zmíněny jednotlivé druhy nejčastěji používaných úvěrů, jejich náležitosti a hlavní rysy. Úvěr, především pak úrok, tak jak je vnímám v současnosti, prošel svým vývojem a jeho role se postupem času měnila. V úplných počátcích antického myšlení byl úrok vnímán negativně, avšak postupem času, kdy se peníze začaly vnímat jako kapitál, se názory na úrok a na roli úvěru v ekonomice začaly měnit. Právě tomuto vývoji se věnuje první část bakalářské práce, která zkoumá pohledy a názory jednotlivých ekonomických škola a významných osobností minulosti. Jsou zde vysvětleny a uvedeny základní pojmy týkající se úvěrů a úroku.

Druhá část bakalářské práce se zabývá hodnocením a srovnáváním bankovního sektoru v České republice a Maďarsku, ten je zde srovnáván a hodnocen skrze jednotlivé finanční ukazatele. Každý ukazatel je ve svém úvodu popsán a vysvětlen. Je zde zachycen vývoj v oblasti počtu bank v jednotlivých letech a dále pak vývoj finančních ukazatelů. Konkrétně jsou zde použity ukazatele rentability aktiv, rentability vlastního kapitálu a kapitálová přiměřenost, na základě kterých je provedeno hodnocení bankovního sektoru v jednotlivých zemích.

Třetí a poslední část se zabývá hodnocením úvěrových trhů v České republice a Maďarsku se zaměřením na sektor domácností, protože právě úvěry poskytnuté domácnostem, jsou považovány za služby finančních institucí s nejdynamičtější vývojem. Srovnání jednotlivých úvěrových trhů se zaměřením na sektor domácností je provedeno skrze tempa růstu úvěrů a jejich složení s bližším zaměřením na úvěry spotřebitelské a hypoteční a jejich poměru na celkových úvěrech. Dále je pak použit ukazatel zadluženosti domácností v cizí měně a srovnáním dluhu domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem v České republice a Maďarsku.

Cílem práce je zhodnotit bankovní sektor a úvěrové trhy v České republice a Maďarsku s detailnějším zaměřením na sektor domácností. Pro toto hodnocení je použita metoda komparace a deskripce.

2 Historický vývoj úvěru

Dříve, než bude zmíněna přímo role úvěru v ekonomice, budou vymezeny některé pohledy ekonomických škol a významných osobností v historii na úvěr a k němu nutně náležící úrok. Právě úrok je v úplných počátcích považován jako nutné zlo. V průběhu času se však jednotlivé ekonomické školy i osobnosti dívaly na úvěr a úrok z různých úhlů pohledů.

2.1 Jednotlivé ekonomické školy

V době antiky bylo ekonomické myšlení součástí filosofie a etiky. Mezi nejvýznamnější osobnosti patří *Aristoteles*. Podle Koderové a kol. (2011) popsal Aristoteles všechny funkce peněz (oběživo, zúčtovací jednotka, uchovatel hodnoty). Přičemž peníze sloužící jako uchovatel hodnoty mohou vést k hromadění bohatství a slouží jako nástroj obohacování, v případě, že jsou lichvářsky půjčovány za úrok. Lichva byla označována jako nemorální a Aristoteles usiloval o její zákaz. Aristoteles (2009) rozlišuje dvojí činnost – *výdělečnictví (obchodování)* a *hospodářství*, ve kterých vidí značné rozdíly. Hospodářství chápe jednoduše jako spolupráci mezi řemesly, kdy jedno řemeslo poskytuje nástroje, druhé pak poskytuje protihodnotu. Hospodářství označuje jako nutnou a schválenou činnost, která opatřuje prostředky. Naproti tomu výdělečnictví prostředky spotřebovává. Nejvíce pak odsuzuje lichvu¹, protože se při ní nabývá zisku z peněz samotných skrze úrok, který je pro tehdejší myšlení nepřirozený. Peníze jsou pro Aristotela prostředek pro směnu a jako takové se během ní nemohou zvětšovat, jedná se o princip „sterility peněz“².

Podle Koderové a kol. (2011) je další významnou osobností *Tomáš Akvinský*, což byl hlavní představitel scholastiky, který vycházel z bible, ale také z díla Aristotela. Stejně jako Aristoteles kritizuje obchodní činnost prováděnou výhradně za účelem zisku, tudíž půjčování peněz na „lichvářský“ úrok a dále zdůrazňoval stejně jako Aristoteles sterilitu peněz. Úrok, který je spjatý s půjčováním peněz, chápe jako nutné zlo, protože čas, na který je půjčka sjednaná, fakticky náleží bohu a tudíž neexistuje, a proto by z něj člověk neměl mít užitek.

¹ Podle ČNB (2012) je lichva půjčování peněz na vysoký úrok. Lichva jako skutková podstata trestného činu je upravená ve zvláštní části trestního zákoníku, z.č. 40/2009 v hlavě V. trestné činy proti majetku, a to konkrétně v § 218 str. zákoníku.

² Aristoteles (2009) uvádí, že sterilita peněz je představa, že půjčka nemůže být vrácena s úrokem, protože peníze se v oběhu nezvětšují. Vyplývá z neschopnosti vidět v penězích kapitál.

Značné omezování peněžních půjček v tomto období způsobilo pomalejší růst hospodářství a brzdilo technický pokrok. S postupným slábnutím vlivu církve, rozvojem výroby a obchodu, docházelo k postupnému zadlužování jak panovníků, tak šlechty a pohled na poskytování úvěrů a přijímání úroku se značně změnil. Úroková míra byla v počátcích okolo 10 až 20 %. K poklesu dochází až v 17. století, kdy poklesla na 3 až 6%.

Kliková, Kotlán et al. (2012) uvádí, že dalším významným směrem ekonomického myšlení je merkantilismus. Mezi hlavního představitele bychom mohli zařadit *T. Muna*, ale patří mezi ně také *Bernard de Mandeville*.

Kliková, Kotlán et al. (2012) označují merkantilismus jako intervencionistický směr a rozlišují *raný* (monetární) a *rozvinutý* (manufakturní) merkantilismus. Základní rozdíl je v chápání bohatství, kdy pro raný je bohatství ztotožňováno s penězi. Koderová a kol. (2011) uvádí, že snaha o zvětšení množství peněz v ekonomice byla prováděna pomocí vysokých vývozních cen a zákazem vývozu peněz ze země (zabraňovali tedy odlivu peněz do zahraničí, což znamená, že je ekonomika prakticky naprosto uzavřená). Peníze sloužily především jako uchovatele bohatství.

Naproti tomu rozvinutý merkantilismus vnímal jako zdroj bohatství zahraniční obchod, konkrétně pak kladnou obchodní bilanci. Podle Koderové a kol. (2011) postupně přestal platit zákaz vývozu peněz, protože se peníze dají použít jako kapitál, který přinese výnos. V návaznosti na tomto poznatku je význam peněz spatřován v poklesu úrokových sazeb, což vede k rozvoji výroby a obchodu.

Merkantilisté se podle Klikové, Kotlána et al. (2012) snažili minimalizovat spotřebu a maximalizovat vývoz a pokoušeli se i o kontrolu mezd a zvyšování populace jakožto výrobního faktoru. Pozdní představitelé merkantilismu si uvědomovali přínos peněz v tom, že při postupném příchodu peněz do země pomalu začne slevovat úvěr, což bude pro ekonomiku povzbuzující. Dochází k akumulaci kapitálu a rozvoji bankovníctví. Vládce již neměl neomezenou moc a veřejné finance ovládal parlament. Z toho vyplývá, že nedocházelo k zadlužování skrze rozhodnutí panovníka, což vedlo k výhodným úvěrovým podmínkám pro stát, ale i soukromý sektor, docházelo ke snížení cen státních úvěrů.

Podle Koderové a kol. (2011) se po uplynutí určité doby ukázalo učení merkantilistů jako nedostatečné a nepraktické, proto nastoupil nový ekonomický směr, a to klasická politická ekonomie, ve Francii pak fyziokratické školy.

Mezi předchůdce klasické politické ekonomie patří *William Petty*, který se zabýval faktory, které mohou ovlivnit výši úrokové míry. Při svém uvažování spojil úrok s rentou z pozemku. Princip je v tom, že ten, kdo půjčuje své volné peněžní prostředky, by si za ně mohl koupit půdu, takže může požadovat úrok, který je na úrovni příjmu, který by vynesla půda zakoupená za půjčené peníze. Na základě toho Petty odmítl zákonná opatření limitující výši úroku.

Ve Francii byla klasická politická ekonomie zahrnuta v učení fyziokratů, za které by bylo vhodné zmínit jména jako *Francoise Quesnay*³, *M. de Mirabeau* a *A. R. Turgot*.

Kliková, Kotlán et al. (2012) uvádí, že fyziokraté viděli jako hlavní zdroje růstu práci a půdu (přírodu), nikoliv však obchod, protože v něm dochází pouze k výměně hodnot. Řídili se heslem „Ponechejme věcem volný průběh“. Z tohoto hesla je zřejmé, že úloha státu je minimální a stát by měl zajistit pouze nejnutnější potřeby svých občanů (svoboda, obrana, vzdělání). Fyziokraté se začali zaměřovat na vládní dluh, který zvyšuje úrokové míry a přemísťuje kapitál z produktivních činností do činností neproduktivních.

Koderová a kol. (2011) uvádí, že A. R. Turgot do značné míry souhlasí s Pettyho spojením úroku s rentou z půdy. Na rozdíl od něj však požadoval, aby byl úrok vyšší než příjem z půdy, protože by měl krýt rizika spojená s investováním nebo půjčováním peněz.

Jak vysvětluje Fox-Genovese (1967), Quesnay se snažil dotovat úvěry poskytnuté farmářům a o omezení konkurenčních dlužníků, dále pak tvrdí, že vysoké úroky jsou jen daní uvalenou na produktivní život národa – na ty, kteří si půjčují, ale i na ty, kteří ne. Turgot připouštěl existenci úroku pouze v případě, pokud je placen dobrovolně.

S fyziokratismem se vyvíjela také přímo klasická politická ekonomie. Hlavními představiteli klasické politické ekonomie jsou *A. Smith*, *T. R. Malthus*, *D. Ricardo*, *J. B. Say*, *J. S. Mill*.

Je nutné zmínit především „Sayův zákon“⁴, ale také příspěvek A. Smitha o „neviditelné ruce trhu“. Obě myšlenky směřují k možnostem svobodného podnikání a ke svobodnému trhu bez větších zásahů státu.

³Koderová a kol. (2011) uvádí, že Francoise Quesnay byl francouzský ekonom, tvůrce ekonomické tabulky (hlavní přínos fyziokratů), společnost byla rozlišována na 3 třídy: produktivní zemědělci, vlastníci půdy a řemeslníky. Ekonomická tabulka sloužila k popisu finančních transakcí mezi jednotlivými třídami => input-output tabulka.

Kliková, Kotlán et al. (2012) vidí hlavní problém klasické politické ekonomie v postoji k Sayově zákonu, který byl všeobecně uznávaný řadu let. Ekonomové tak přestali přemýšlet o nedostatečné agregátní poptávce, kterou později kritizoval J. M. Keynes.

D. Ricardo se podle Koderové a kol. (2011) věnoval zkoumání emise peněz a vycházel jak z přímého transmisního mechanismu, tak si uvědomoval i vliv nepřímého transmisního mechanismu. Nepřímý transmisní mechanismus pak zkoumal H. Thornton. V rámci zkoumání sledoval spíše krátkodobý vliv změny množství peněz na tržní úrokovou míru, která je určená situací na „trhu zápůjčních fondů“ (tento název se používá až v pozdější době). Růst množství peněz na trzích zápůjčních fondů vede k poklesu tržní úrokové míry, což stimuluje poptávku po těchto fondech. Jakmile překročí poptávka nabídku, dochází k růstu tržní úrokové míry. Thornton jasně odlišoval tržní úrokovou míru a míru výnosu z kapitálu. Pokud je tržní úroková míra nižší než míra výnosu z kapitálu, bude docházet k růstu poptávky po zápůjčních fondech a růstu cen.

Podle Klikové, Kotlána et al. (2012) je neoklasická ekonomická škola spojována s osobnostmi jako A. Marshall, V. Pareto, A. C. Pigou. Neoklasická ekonomická škola je typická svým zájmem o tržní rovnováhu. Rozdíl mezi neoklasickou a klasickou ekonomickou školou je v tom, že neoklasická škola se zabývá optimální alokací zdrojů a minimální rolí státu v přerozdělovacích procesech. K automatickému nastolování rovnováhy dochází podle Koderové a kol. (2011) na všech trzích, takže i na kapitálovém trhu, kde hlavní roli hraje pohyb úrokové míry, která tak vyrovnává úspory a investice. Podle Revendy (2012) se jedná o *neoklasickou teorii úrokové míry*⁵. Pro neoklasickou teorii úrokové míry se stala stěžejní teorie mezní produktivity, podle níž je úrok odměnou za služby kapitálu a rovná se meznímu produktu kapitálu. Při nastolení rovnováhy by se tedy výše úroku měla rovnat meznímu produktu. V případě, že je úrok nižší než mezní produkt, potom dochází k většímu využívání kapitálu (půjček), až do doby, dokud se úrok nevyrovná meznímu produktu kapitálu. I Fisher tvrdil, že úrok vzniká na základě dvou faktorů: ochoty domácností neuskutečnit současnou spotřebu, což vede k tvorbě úspor a druhého faktoru, kterým jsou investiční příležitosti. Úrok pak lze chápat jako odměnu domácností za neuskutečněnou současnou spotřebu. Rozšířením

⁴ Koderové a kol. (2011) uvádí, že Sayův zákon zná tak, že agregátní nabídka si vždy vytvoří stejně velkou agregátní nabídku.

⁵ Podle Revendy (2012) pokládá neoklasická teorie úrokovou míru jako vyrovnávací prostředek úspor a investic. Úspory jsou chápány jako odložená spotřeba a investice jako přírůstek kapitálu.

neoklasické teorie úrokové míry je podle Revendy (2012) *teorie zápůjčních fondů*. Teorie zápůjčních fondů je rozšířením neoklasické teorie úrokové míry především v tom, že na straně nabídky se krom úspor objevuje také nová emise peněz a na straně poptávky krom investic také poptávka po nových peněžních prostředcích. Regulace úrokové míry se provádí prostřednictvím nabídky peněz.

Jako reakce na neoklasickou ekonomickou školu vznikl podle Klikové, Kotlána et al. (2012) institucionalismus, který neoklasickou ekonomickou školu kritizoval. Zakladatelem byl T. Veblen, který zdůrazňoval nutnost zkoumání institucí, protože instituce jako takové ovlivňují životy občanů. Tento ekonomický směr se již začal zabývat produkcí, která neměla odbytiště, ale také nadměrnou spotřebou soukromých statků a slábnoucím poskytováním veřejných statků. Nadměrná spotřeba soukromých statků a slábnoucí poskytování veřejných statků mělo za následek růst zadlužování soukromého sektoru a postupný nárůst úrokové míry.

Kliková, Kotlán et al. (2012) uvádí, že teorie plánování je jednou z extrémních forem intervencionismu, neboť se stát angažuje do všech ekonomických otázek (co bude vyráběno, jak se to bude vyrábět, kolik k tomu bude potřeba prostředků, kde se to bude vyrábět a dokonce i pro koho se bude vyrábět). Všechno bylo závislé na plánu a plán se nedal sestavovat bez příslušných informací, proto často docházelo k záměrnému zkreslování, protože při dodržení a splnění plánu se pouze navyšovaly normy. Soukromý sektor prakticky neexistoval, takže nedocházelo k nějakému razantnímu úvěrování domácností. Úvěry získaly státní podniky, které plnily plán, ale svou vlastní činností si na sebe nebyly schopny vydělat. Získaly tak automatický úvěr od státu a tím docházelo k nadměrnému úvěrování a růstu deficitu.

Keynesiánská hospodářská politika, jejímž představitelem je J. M. Keynes, je podle Klikové, Kotlána et al. (2012) přínosná odmítním Sayova zákona, která byla nahrazena tzv. „efektivní poptávkou“. Touto teorií objasnil J. M. Keynes recesi a s ní spojenou nedobrovolnou nezaměstnanost. Kvantitativní teorie peněz pak byla nahrazena *teorií preferencí likvidity*, která byla v té době typická pro rozhodování podnikatelů. Teorie preference likvidity vysvětluje podle Revendy (2012) úrokovou míru jako vyrovnávací mechanismus mezi nabídkou peněz a poptávkou po penězích. Hlavní nástrojem pro intervence je fiskální politika a myšlenka, že v době recese je potřeba ekonomiku stimulovat skrze státní rozpočet, a to i za předpokladu růstu deficitu státního rozpočtu. Naopak v konjunktře by se mělo šetřit a tyto úspory by měly pokrýt vzniklé deficity.

Podle Klikové, Kotlána et al. (2012) je pro toto období typické, že už není striktně dodržován vyrovnaný státní rozpočet. Plná zaměstnanost a tudíž naplnění potenciálu ekonomiky mělo větší význam než zdravé finance. Vydávání dalších peněz nahrávalo ke snížení úroku, což vedlo k rychlejší dynamice investic. V období po skončení keynesiánské politiky se zdůrazňuje relativní volnost obchodních bank při poskytování úvěrů, protože poskytnutý úvěr je na straně banky chápán jako aktivum, a právě proto se banky snaží poskytovat co nejvíc úvěrů, protože jim přináší zisk, ale nesou s sebou také rizika. Čím větší riziko banka podstupuje, tím větší výnos očekává.

Kliková, Kotlán et al. (2012) uvádí, že po selhání keynesiánské politiky nastupují směry jako monetarismus, nová keynesiánská ekonomie, ekonomie strany nabídky, teorie veřejné volby a nová institucionální ekonomie.

Monetarismus patří pod Chicagskou školu a jedním z hlavních představitelů je *M. Friedman*. Kliková, Kotlán et al. (2012) uvádí, že v období monetarismu je kladen velký důraz na automatické tržní mechanismy a měnovou stabilitu. Hlavní myšlenka monetaristů je spatřována v pravidle stálého tempa růstu peněžní zásoby (ta by měla růst úměrně s potenciálním produktem). Byla snaha o opětovné vyrovnaní státního rozpočtu a zabránění nadměrnému zadlužování, což v kombinaci se snižováním daní vedlo k poklesu úrokových sazeb a růstu investic.

Jako reakce na friedmanovský monetarismus, se podle Koderové a kol. (2011) začala rozvíjet *teorie absolutní endogenity peněz* (horizontalismus), datovaná k roku 1988, kdy vyšla kniha *Horizontalism and Verticalism*. Mezi představitele teorie absolutní endogenity peněz patří především *Basil John Moore, Nicholas Kaldor, Sidney Weintraub*. V počátcích horizontalismu nebyla rozpracovaná teorie chování komerčních bank ke klientům, ale ani vztah komerčních bank a centrální banky. Poskytování úvěru pro firmy bylo v počátcích omezeno pouze poptávkově a centrální banka by neměla dělat antiinflační politiku, ale měla by nastavit diskontní sazbu, která by vedla k plné zaměstnanosti. V pozdějších pracích Basila Moora se bankovní soustava doplňuje o poskytování úvěrů komerčními bankami a jak komerčním bankám, tak centrální bance dává větší úlohu při poskytování úvěru firmám a domácnostem. Teorie vychází z toho, že komerční banky poskytnou úvěry všem žadatelům, kteří si o ně požádají a tak peníze vznikají a zanikají podle potřeb ekonomiky. Bankovní peníze jsou v bankovní soustavě tvořeny úvěrovou kreací („z ničeho“) a odpovídají hospodářskému vývoji. Úroková míra je exogenní a množství peněz může být nepřímo ovlivňováno centrální bankou skrze diskontní sazbu, která ovlivňuje poptávku po úvěrech. Podle Koderové a kol.

(2011) vyplývá z prací Moora, že bankovní nebo úvěrové peníze se vytváří poskytováním úvěrů a zanikají jejich splácením („dluhy vytvářejí vklady“). Moore upravil peněžní multiplikátor, ze kterého podle něj vyplývá, že změna peněžní báze je ovlivněna změnou v poptávce po úvěrech a množstvím peněz v oběhu. Změna nabídky úvěrových peněz není závislá na úrokových sazbách banky, ale na úrokové elasticitě poptávky firem a domácností po úvěrech. Bankovní soustava má možnost ovlivnit poptávku po úvěrech změnou úrokových měr. Bankovní úvěry jsou poskytovány na základě žádosti dlužníků, kdy se prověřuje jejich úvěryschopnost (příjem, hodnota zástavy, kázeň při splácení úvěrů v minulosti) a na základě zjištěných informací se stanoví maximální výše úvěru. Úroková míra, kterou jsou dlužníci ochotni přijmout, vypovídá o velikosti rizika projektu, na který si úvěr žádají. Banky tak nad určitou výši úroku již nejsou ochotny poskytovat úvěry. Centrální banka může provádět regulaci poptávky po úvěrech prostřednictvím diskontní sazby, kterou musí významně měnit, přičemž poptávka po krátkodobých úvěrech není úrokově elastická a různě reaguje v průběhu hospodářského cyklu. Rapidní zvýšení úrokových sazeb je poměrně nákladné, ale může sloužit jako nástroj k potlačení inflace.

Hampl (2011) uvádí, že úročení je v současné době nejen legální, ale měnová politika je na něm založena. Úrok je v určitém smyslu základní regulovanou cenou v ekonomice. Státní měnové autority nastavením základního úroku ovlivňují ostatní úrokové sazby v ekonomice a snaží se tak ovlivnit vývoj všech cen v ekonomice. Proto je z kdysi negativně chápaného úroku v dnešní době základní nástroj hospodářské politiky státu.

2.2 Role úvěru v ekonomice

Na úvěr jako takový se dá nahlížet z různých úhlů pohledu, především pak podle toho, komu je poskytován. Dvořák (2005) rozlišuje úvěry podle jejich příjemce. Těmito příjemci mohou být státy (v rámci státu obce a kraje, ale i veřejnoprávní subjekty), stejně tak to mohou být právnické a fyzické osoby.

Vzhledem k velké obsáhlosti problematiky státního a veřejného dluhu od nich bude abstrahováno a další část práce se bude podrobněji věnovat především sektoru domácností.

Dvořák (2005) definuje úvěr jako poskytnutí určité částky na určitou dobu, přičemž odměnou za poskytnutí úvěru je úrok. Úvěr slouží k získání především

peněžních prostředků v případě, že jich má žadatel o úvěr nedostatek. Samuelson (1991) definuje úvěr jako užití cizí peněžní částky s možností pozdějšího splacení, které obvykle zahrnuje i úroky. Revenda (2012) vidí úvěr jako finanční prostředky, které půjčuje věřitel dlužníkovi na určité časové období. Za čas, na který si finanční prostředky půjčí, musí dlužník zaplatit úrok. Věřitel doufá, že za uplynutý čas mu budou vráceny zapůjčené finanční prostředky i s úrokem. Věřitel s nadbytkem finančních prostředků nabízí finanční prostředky dlužníkovi, který je za ně ochoten zaplatit úrok. Úvěr je v podnicích spojený především s výrobou, odbytem a zásobováním. Nadměrné využívání finančních prostředků v podnicích směřuje k růstu objemu úvěru a tím roste význam úvěru v ekonomice.

Úvěr slouží k zajištění finančních prostředků v případě, že jich má jiný subjekt nedostatek a například banka nadbytek. Banka nabízí věřitelům úrok, aby získala jejich volné peněžní prostředky, a tyto prostředky pak dále poskytuje nejideálnějším dlužníkům, kteří přinesou největší úrok (zisk). Revenda (2012) uvádí, že úvěr může do značné míry zvětšovat výkonnost ekonomiky, protože přetváří úspory na kapitál (přemísťuje peníze od těch, co je mají k těm, co je potřebují) cena poskytnutého kapitálu je pak úrok, který se musí splatit. Úvěry také regulují množství peněz v ekonomice. K alokaci finančních prostředků (úspory jedněch subjektů pro financování deficitů jiných subjektů) slouží finanční trh. Transakce probíhají přímo mezi jednotlivými subjekty nebo pomocí finančních zprostředkovatelů. Struktura je uvedena ve schématu 2.1.

Schéma 2.1. Rozdělení finančního trhu na peněžní, kapitálový a úvěrový trh

Obchodovatelné instrumenty a jejich splatnosti		Obchody mezi subjekty trhu	
		bankami, bankami a centrální bankou	bankami, finančními institucemi, nebankovním sektorem
Úvěry	Krátkodobé	Peněžní trh	
	Dlouhodobé	Úvěrový trh	
Cenné papíry	Krátkodobé	Peněžní trh	
	Dlouhodobé	Kapitálový trh	

Zdroj: Revenda (2012)

Základem úvěru je v dnešní době úvěrová smlouva neboli smlouva o úvěru. Podle Dvořáka (2005) se jedná o absolutní obchod, protože je upraven obchodním

zákoníkem a platí tak pro obě strany. Řídí se jím jak smlouvy o komerčních úvěrech poskytnutých podnikům, tak i spotřební úvěry poskytnuté fyzickým osobám.

Mezi základní náležitosti smlouvy řadí Dvořák (2005) určení smluvních stran, výši úvěru a měnu, lhůtu, ve které se dá úvěr čerpat, účel úvěru, dobu a způsob splácení, výši a způsob stanovení úrokové sazby a nakonec zajištění úvěru

2.3 Bankovní soustava a produkty obchodních bank

Pro lepší pochopení a úvod do tématu zde bude velice zjednodušeně rozebrána bankovní soustava a blíže zmíněny produkty obchodních bank.

Revenda (2012) uvádí, že dnes jsou bankovní systémy ve většině zemí založeny na dvoustupňovém principu (centrální banka a obchodní banky). Tento způsob se postupem času vyvinul z jednostupňového systému (pouze centrální banka), který se ukázal jako nedostačující současným potřebám. Dále by se daly bankovní systémy členit na univerzální a oddělené. *Univerzální*: poskytování komerčních i investičních produktů a *oddělené*: institucionální oddělení komerčního a investičního bankovníctví

2.3.1 Produkty obchodních bank

Podle Rejnuše (2008) se obchodní banky zaměřují na přijímání vkladů, poskytování úvěrů a zprostředkování platebního styku. Dále pak zajišťují emisi bezhotovostních peněz, finanční zprostředkování a dále také zprostředkovávají bezhotovostní platební styk⁶.

Podle Dvořáka (2005) mají úvěrové produkty společné znaky:

- nemateriální charakter – jedná se o službu (nehmotná),
- dualismus – spojení hodnotové a věcné stránky a jejich různá závislost na peněžní částce daného produktu co se týče nákladů,
- vzájemná propojenost a podmíněnost.

Bankovní produkty se dají na základě zachycení v bankovní bilanci členit na položky:

- aktivní – poskytování úvěrů (banka v pozici věřitele),
- pasivní – přijímání vkladů (banka v pozici dlužníka),
- neutrální – poskytování záruky.

⁶ Podle ČNB (2012) jsou činnosti obchodních bank specifikovány v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

Dvořák (2005) považuje za základní cenu bankovních produktů úroky, provize a prémie, přímé poplatky a nepřímé poplatky.

Podle Dvořáka (2005) se dají členit bankovní produkty na:

- úvěrové bankovní produkty,
- vkladové bankovní produkty,
- platební produkty,
- produkty investičního bankovníctví a
- pokladní a směnářské produkty.

Předmětem práce jsou především úvěrové produkty.

2.3.2 Úvěrové produkty

Dvořák (2005) uvádí, že úvěrové produkty u komerčních bank tvoří velkou část aktiv. Je proto zcela patrný význam jednotlivých úvěrů pro jejich výnosy. Polouček (2013) uvádí, že úvěry jsou poměrně málo likvidní a zároveň pro banku představují riziko v případě, že klient nebude schopen a nebude moci splácet své závazky. Čím větší riziko banka podstupuje, tím větší výnos očekává. Úrokové platby jsou pak jedním ze základních zdrojů příjmů pro komerční banky. Množství poskytnutých úvěrů je regulováno centrální bankou, která vykonává dohled.

V současné době můžeme na úvěrové produkty nahlížet ze dvou hledisek. Dvořák (2005) uvádí, že se jedná o produkty, kdy banka *přímo půjčuje finanční prostředky* (peněžní úvěry), které pomohou klientům s financováním, ve druhém případě pak *poskytuje pouze záruku* (závazkové úvěry a záruky), že za klienta splatí závazek, pokud budou splněny určité podmínky. Peněžní a závazkové úvěry budou rozebrány níže.

Poskytování úvěrů je jednou z primárních činností komerčních bank. Banky tudíž nabízejí širokou škálu různých úvěrů, a proto zachytit jejich schéma je poměrně náročné. Dvořák (2005) vidí hlavní problém při hodnocení jednotlivých úvěrů z pohledu jak bank, tak státu. Záleží totiž na tom, které hledisko je pro nás zásadní a které jako vedlejší (doplňující).

Podle Dvořáka (2005) se dají členit úvěry podle: *Příjemce úvěru*: stát, municipality a veřejnoprávní subjekty, podnikatelské subjekty, které lze dále členit dle velikosti, odvětví, první formy, fyzické osoby. *Forma úvěru*: peněžní úvěry (skutečné půjčení likvidních peněz), závazkové úvěry a záruky (záruka za klienta). *Doba splatnosti*: krátkodobé (do 1 roku), střednědobé (1-3 roky), dlouhodobý (více než 5 let).

Účel použití: neúčelové, účelové. *Měna:* v ČR především v korunách. *Způsob zajištění:* nezajištěné, zajištěné.

Dvořák (2005) společně s Revendou (2012) se shodují při členění úvěrů na:

- akceptační úvěr,
- remboursní úvěr,
- avalový (ručitelský) úvěr,
- bankovní záruka,
- kontokorentní úvěr,
- eskontní úvěr,
- negociační úvěr,
- hypoteční úvěr a
- spotřebitelské úvěry.

V našem výkladu se zaměříme především na peněžní úvěry.

2.4 Peněžní úvěry

Dvořák (2005) definuje peněžní úvěry jako takové úvěry, kdy banka poskytuje likvidní finanční prostředky klientovi. Tyto úvěry se dají členit z časového hlediska a podle subjektu, kterým jsou poskytnuty. Rozlišujeme tedy:

- kontokorentní úvěr,
- eskontní úvěr,
- negociační úvěr,
- hypoteční úvěr,
- spotřebitelské úvěry,

Hypoteční, spotřební a kontokorentní úvěry jsou podle Revendy (2012) významnou složkou z řad peněžních úvěrů, proto se jimi budeme v další části výkladu podrobněji zabývat.

2.4.1 Kontokorentní úvěr

Kontokorentní úvěr patří podle Dvořáka (2005) do řad krátkodobých bankovních úvěrů se splatností do jednoho roku. Tento úvěr je poskytován na kontokorentním (běžném) účtu. Podstata kontokorentního úvěru spočívá v možnosti přecházení účtu do debetu (mínusu, dluhu) a čerpání úvěru tak probíhá automaticky v případě, že na účtu

nejdou dostatečné finanční prostředky. Maximální výše čerpání úvěru je omezena úvěrovým rámcem⁷.

Kontokorentní úvěr je podle Dvořáka (2005) poskytován na základě smlouvy mezi bankou a klientem, smlouva se mimo jiné řídí zákonem o obchodních korporacích. Ve smlouvě bývají vymezeny podmínky maximálního úvěrového rámce, splatnost úvěru a podmínky v případě překročení úvěrového limitu. Cena kontokorentního úvěru je složena z úroků a z nákladů spojených s vedením kontokorentního účtu a prováděním plateb.

Výhodou kontokorentního úvěru je pro klienta podle Dvořáka (2005) pohotovost možnost čerpání úvěru podle svých aktuálních potřeb. Nevýhodou pak větší nákladnost samotného úvěru. Pro banku je kontokorentní úvěr výhodný, jelikož má poměrně vysokou úrokovou sazbu.

2.4.2 Eskontní úvěr

Revenda (2012) uvádí, že eskontní úvěr (stejně jako kontokorentní úvěr) patří do řady krátkodobých úvěrů. Základem eskontního úvěru je odkup směnky bankou před dobou splatnosti, kdy si banka sráží diskont⁸. Dvořák (2005) uvádí, že eskontní úvěr je jedním z klasických směnečných úvěrů, ale již se moc nepoužívá.

2.4.3 Negociační úvěr

Je obdobný jako eskontní úvěr s rozdílem, že negociační úvěr se realizuje při styku se zahraničím. Podle Dvořáka (2005) je podstatou odkup cizích (exportérem vystavených) směnek negociační bankou, která tento obchod realizuje na základě slibu zaplacení od banky importéra.

2.4.4 Hypoteční úvěr

Podle Revendy (2012) je v dnešní době hypoteční úvěr velmi oblíbený, lidé chtějí raději bydlet ve vlastním bytě či domě, protože nechtějí platit nájemné. Mnohdy se však stává, že na koupi bytu či domu nemají dostatečné finanční prostředky. Právě z tohoto důvodu se obrátí na banku a vyhledávají hypoteční úvěry.

Dvořák (2005) uvádí, že za hypoteční úvěr se dle úpravy v zákoně o dluhopisech považuje takový úvěr, jehož splácení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem

⁷ Úvěrový rámec určuje maximální možnou výši debetu (dluhu) na kontokorentním účtu.

⁸ Srážka z nominální hodnoty směnky splatné před dobou její splatnosti.

k nemovitosti. Úvěr se považuje za hypoteční dnem vzniku právních účinků zástavního práva.

Klasický rys hypotečních úvěrů je podle Dvořáka (2005) způsob jejich zajištění. Zajišťují se zástavním právem k nemovitosti, takže zjednodušeně řečeno, ručí se tím, na co se půjčuje. Z výše uvedeného způsobu zajištění a dlouhodobosti hypotečního úvěru jsou hypoteční úvěry pro banku poměrně málo rizikové.

Hypoteční úvěr se podle Dvořáka (2005) váže v České republice k roku 1995, kdy vstoupila v platnost legislativní úprava hypotečního bankovníctví. Výše hypotečního úvěru se váže k množství disponibilních zdrojů klienta a ceně zástavy (výše úvěru nemůže překročit cenu zástavy). Doba úvěru se liší a klient si ji může sjednat dle svých individuálních možností. Úvěr se dá čerpat jednorázově (spojeno přímo s koupí) nebo je čerpán postupně (spojeno s výstavbou či rekonstrukcí). Stejně tak se dá i splácet, jednorázově (splácí se pouze úroky, ale úvěr je stanoven k určitému datu) a průběžné splácení (formou měsíčních splátek).

Dvořák (2005) uvádí, že úroková sazba je vzhledem k charakteristice hypotečního úvěru poměrně nízká, neboť je úvěr dobře kryt. Úroková sazba může být pevná (stejná po celou dobu splácení) nebo pohyblivá (reaguje na tržní vývoj úrokových sazeb).

2.4.5 Spotřebitelské úvěry

Spotřebitelské úvěry jsou podle Dvořáka (2005) u retailových bank velmi rozšířené a u klientů oblíbené. Spotřebitelské úvěry mají oproti jiným úvěrům své specifické vlastnosti. Spotřebitelské úvěry slouží ke krytí spotřebních výdajů. Objekt úvěru není zásadní, daleko zásadnější je pak riziko, které je s úvěrem spojeno. Klient při žádosti o úvěr předkládá podkladové informace, tyto informace mohou být mnohdy zkresleny, proto je pro banku výchozí *úvěrový registr*⁹. Banka také dohlíží na splnění a zachování rovnocenných podmínek mezi jednotlivými stranami, kde je potřeba určitá regulace, která je obsažena v zákoně o spotřebitelských úvěrech. Podle Revendy (2012) musí banka taky dohlížet na to, aby nedocházelo k předlužení spotřebitelského sektoru. Informace o jednotlivých klientech a jejich zadluženosti poskytuje úvěrový registr.

Spotřebitelské úvěry se podle Dvořáka (2005) a Revendy (2012) dají ještě dále dělit, a to podle subjektů, kterým jsou poskytovány a účelu, na který jsou poskytovány.

⁹ Centrální registr úvěrů (CRÚ) je informační systém, který soustřeďuje informace o úvěrových závazcích fyzických osob podnikatelů a právnických osob a umožňuje operativní výměnu těchto informací mezi účastníky CRÚ.

Podle subjektů členíme úvěry na *přímé spotřebitelské úvěry* – přímo poskytnuty bankou (vztah mezi bankou a klientem upravený smlouvou) a *nepřímé spotřebitelské úvěry* – získání úvěru prostřednictvím nebankovních subjektů. Podle poskytování úvěru dělíme úvěry na *jednorázové spotřebitelské úvěry*, *revolvingové spotřebitelské úvěry* – stanoví se maximální úvěrový rámec, do kterého je možné čerpat (kontokorentní úvěry, úvěrové karty). Z hlediska účelu dělíme úvěry na *účelové úvěry* – poskytnuty na konkrétní zboží (nákup na splátky), *neúčelové úvěry* – jednorázové úvěry bez sledování účelu. Z hlediska zajištění dělíme úvěry na *nezajištěné úvěry* – není sjednaná žádná pojistka, žádné zajištění a *zajištěné úvěry* – jsou zajištěné, v běžné podobě ručí jiná osoba.

Podle ČNB (2014) zauímají dominantní část ve struktuře bankovních úvěrů (která se používá v bankovní statistice) úvěry hypoteční, které nabírají na velké dynamice a objemu, následované úvěry investičními a kontokorentními. Struktura se ale mění a odvíjí se od makroekonomických a hospodářských událostí v zemi. V předchozích letech měly dominantní postavení právě úvěry kontokorentní následované hypotečními. V dnešní době, kdy většina lidí nemá peněžní prostředky na koupi nového bytu, získávají na významu hypoteční úvěry¹⁰. Tento fakt se dá lehce dokázat i na tom, že sazby hypotečních úvěrů jsou na nejnižší úrovni za posledních 10 let.

ČNB (2013) uvádí, že poskytovatel úvěru je povinen uvádět roční procentní sazbu nákladů (RPSN), tj. celkové náklady spotřebitelského úvěru pro spotřebitele, vyjádřené jako roční procentní podíl z celkové výše spotřebitelského úvěru. Tato sazba slouží k porovnávání nákladů na úvěr mezi různými poskytovateli a musí podle zákona obsahovat nejen roční úrok, ale všechny náklady na spotřebitelský úvěr, které musí dlužník platit (tj. nejen poplatky za přípravu smlouvy, správu úvěru apod. ale i např. poplatky za vedení platebního účtu, je-li požadován, poplatky za pojištění neschopnosti splácet, je-li požadováno, poplatky spojené s požadovaným zajištěním).

2.5 Shrnutí

Jednotlivé ekonomické školy nahlížely na úvěr jako nezbytný mechanismus pro zajištění finančních prostředků. Odlišný názor byl pak na úrok, který byl pro první

¹⁰ ČSOB například nabízí hypoteční úvěr se sazbou od 2,69 až po 4,39 p. a. (Doslovný překlad je „za rok“ úrok vyjádřený obvykle v procentní sazbě za rok) Výše sazby je závislá na počtu let, na které je úvěr sjednán.

ekonomické myšlení chápan jako zlo, a proto býval odsuzován. V dnešní době je úrok nezbytnou součástí měnové politiky. Pro samotnou činnost úvěrování je nezbytná akumulace úspor (kapitálu) v bankách, protože umožňuje větší investice a vede k následnému poskytování úvěrů. Mezi nejčastěji se vyskytující úvěry patří úvěry kontokorentní, hypoteční a spotřebitelské. Role úvěru v ekonomice spočívá v zajištění finančních prostředků a jejich přesun od subjektů, které je mají k subjektům, které je potřebují. Úvěr může přetvářet úspory na kapitál, se kterým se dá dále nakládat a pobírat rentu, což je úrok.

V další části textu bude rozebrán bankovní sektor v České republice a Maďarsku.

3 Bankovní sektor v České republice a Maďarsku

V následující části je zhodnocen bankovní sektor v České republice a Maďarsku. Oba bankovní sektory byly hodnoceny z hlediska počtu bank a jejich vývoje v čase, dále pak podle celkových aktiv českých a maďarských bank a nakonec podle finančních ukazatelů, a to konkrétně rentability aktiv (Return on Assets - ROA), která lze podle ČNB (2014a) získat tak, že celkový zisk po zdanění, vydělíme celkovou výši aktiv, přičemž se tento ukazatel nejčastěji používá ve finanční analýze. Dále pak ukazatel kapitálové přiměřenosti a rentability vlastního kapitálu (Return on ekvity - ROE), který lze podle ČNB (2014a) získat tak, když celkový zisk po zdanění, vydělíme celkovou výši vlastního jmění. I tento ukazatel se používá hlavně při finanční analýze. Ukazatele ROA a ROE se v maďarském i v českém bankovním sektoru počítají stejnou metodikou.

3.1 Struktura bankovního sektoru v České republice

3.1.1 Univerzální banky

Univerzální bankou je podle Revendy (2012) taková banka, která provádí jak komerční, tak investiční obchody. Nabízí tedy produkty jak komerčního bankovníctví (přijímání vkladů, poskytování úvěrů, zprostředkování platebního styku), ale také investiční služby mezi které patří obchody s cennými papíry, finančními deriváty, emisní obchody a další služby. Příjmy z komerční činnosti jsou příjmy z úroků a poplatků a u investičních činností jsou to provize a změny v tržních cenách aktiv, ve kterých se banky angažují. Univerzální banky nabízejí velkou škálu produktů a mohou tak uspokojit potřeby fyzických osob, ale také potřeby právnických osob a jiných účastníků trhu. V českém bankovním sektoru mají dominantní postavení právě univerzální banky, kterými jsou Československá obchodní banka, Komerční banka a UniCredit bank.

3.1.2 Stavební spořitelny

Podle Dvořáka (2005) a Revendy (2012) působí stavební spořitelny na území České republiky od roku 1993, kdy byl přijat zákon 96/1993 Sb. ze dne 25. února 1993 o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb. Důvodem zavedení těchto institucí byla především podpora financování

bydlení. Princip fungování byl do značné míry totožný s principy, které již fungovaly v Německu nebo Rakousku, a tento princip je založen na kombinaci spoření a poskytování účelových úvěrů na bytové potřeby za předem stanovených podmínek, které také zahrnují pevně stanovené úrokové sazby. Stavební spořitelny jsou stejně jako univerzální banky bankami, na které se vztahuje zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ale kromě něj také speciální zákon o stavebním spoření, který stanovuje rozdílný režim v oblasti rizikovosti aktiv, které mohou stavební spořitelny nabývat. Na základě toho mají stavební spořitelny také nižší příspěvky do fondu pojištění vkladů¹¹. Bankovní licence pro stavební spořitelny může vydat ČNB až po souhlasu ministerstva financí, které také provádí dohled nad poskytování státní podpory stavebního spoření.

Stavební spořitelny jsou podle Dvořáka (2005) specializované banky, které mohou provádět pouze stavební spoření a poskytovat stavební spoření, které je ze zákona institucionálně vyčleněno samostatným specializovaným bankám a univerzální banky nesmí tento produkt samy nabízet. Stavební spořitelny mohou dále provádět platební styk a jeho zprostředkování v souvislosti s činností stavební spořitelny, poskytovat bankovní informace, uzavírat obchody sloužící k zajištění proti měnovému a úrokovému riziku, vykonávat finanční makléřství. Kromě přijímání vkladů a poskytování úvěrů ze stavebního spoření mohou stavební spořitelny provádět výše zmíněné činnosti pouze za předpokladu, že budou přednostně zabezpečeny závazky vyplývající z uzavřených smluv o stavebním spoření a nebude docházet ke zkracování lhůt splatnosti úvěrů ze stavebního spoření, a nebo k prodlužování čekacích lhůt na jejich poskytnutí. Stavební spořitelny musí dodržovat určité limity, aby nedocházelo k nadměrnému upřednostňování poskytování úvěrů právnickým osobám před osobami fyzickými nebo mimo režim standardních úvěrů v rámci stavebního spoření. Od roku 1993 dochází k dynamickému rozvoji stavebních spořitel a podle Českomoravské stavební spořitelny (2014) v roce 2013 zaujímal dominantní postavení Českomoravská stavební spořitelna, která podle kvalifikovaných odhadů dosáhla v počtu uzavřených smluv tržního podílu 32,5 % a v celkové cílové částce uzavřených smluv dosáhla tržního podílu 42 %. Důvodem je, že stavební spoření je v důsledku nízkých úroků na bankovních spořicích účtech a možností získání vhodného úvěru na bydlení i nadále jedna z nejlepších forem spoření. Situace pro bankovní spořitelny v roce 2013 nebyla

¹¹ Oproti bankám, které mají stanovený příspěvek do Fondu pojištění vkladů 0,1% z objemu pojištěných vkladů, mají stavební spořitelny pouze 0,05 %.

z pohledu úvěrových obchodů příliš příznivá, a to především vlivem nízkých úrokových sazeb u hypoték.

3.1.3 Hypoteční banky

Podle Revendy (2005) byla už od roku 1990 snaha navrátit hypoteční bankovníctví do bankovního systému. Vzhledem k nedostačujícím podmínkám však nedošlo k většímu rozvoji hypotečního bankovníctví. Jako hlavní příčiny vidí Dvořák (2005) nedostatečné upravení zástavního práva, neexistenci státní podpory hypotečních úvěrů a také nebyl dostatečně rozvinutý kapitálový trh, naproti tomu se hypoteční bankovníctví a hypoteční úvěry v dnešní době stávají stále více dostupné pro každého, rozšiřuje se nabídka nových typů úvěrů, zkvalitňují se služby a došlo k rozšíření počtu bank, které poskytují hypoteční úvěr. Dochází také k odstranění prvotních nedostatků, které uvádí Dvořák (2005). Hypoteční bankovníctví se začíná rozvíjet až okolo roku 1995, kdy novelou pěti zákonů dochází k vytvoření legislativních podmínek pro hypoteční bankovníctví. Za hypoteční banku lze brát banku, která má licenci na emisi hypotečních zástavních listů. Hypoteční bankovníctví není v České republice založeno na institucionálním oddělení samostatných hypotečních bank, jako tomu je u stavebních spořitelen, jsou ale stanovena zvláštní pravidla pro hypoteční produkty a ta se musí odlišovat od produktů univerzálních bank. Princip hypotečního bankovníctví pak spočívá v tom, že hypoteční úvěry mohou poskytovat všechny banky, které mají udělenou bankovní licenci, ale také nebankovní subjekty. Speciální licence je pak potřeba pro emisi hypotečních zástavních listů, které mohou vydávat jen vybrané banky, což pro investory snižuje riziko a zaručuje vysoké bezpečí. Zdroje z takto vydaných hypotečních zástavních listů se mohou používat jen k poskytování úvěrů při splnění stanovených podmínek. U hypotečních úvěrů je možnost jejich refinancování z jakýchkoliv zdrojů. Na českém bankovním trhu hrají podle ČNB (2014b) roli čtyři největší banky, a to *Hypoteční banka*, *Česká spořitelna* a *Komerční banka*, které doplňuje *UniCredit Bank*, přičemž trojice hypotečních bank zaujímá 70% tržní podíl. V roce 2015 se podle ČNB (2014b) očekává nárůst tržního podílu u bank, které nejsou povinny uvádět své výsledky Ministerstvu pro místní rozvoj. Mezi tyto banky patří především mBank, Equa bank, GE Money Bank, Fio, přičemž jejich objem hypoték přesáhnul částku sedmi miliard korun. Hypoteční banky začnou nově uvádět samostatně objem poskytovaných úvěrů sloužících k refinancování dříve poskytnutých hypoték, protože refinancování zkresluje výsledky.

3.1.4 Spořitelní a úvěrová družstva

Od roku 1996 dosahovala spořitelní a úvěrová družstva podle Dvořáka (2005) dynamický rozvoj. Často docházelo k tomu, že počet členů a vkladů meziročně rostl až o sto procent, a to až do období měnové krize v roce 1997. Spořitelní a úvěrová družstva často nabízela vyšší sazby na spořicích účtech nebo termínovaných vkladech než banky. Problém však byl, že spořitelní a úvěrová družstva neměly přední zájem na poskytování úvěrů svým klientům a většina získaných zdrojů byla umisťována jinde, než do úvěrů svým klientům, což v kombinaci s nedokonalým zákonem č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech vedlo v hlubokou krizi celého systému spořitelních a úvěrových družstev.

Nedokonalý zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů, dával podle Dvořáka (2005) možnost vzniku záložen, které zakládaly nedůvěryhodné osoby bez potřebných znalostí, což v důsledku vedlo k rozkrádání majetku některých záložen. Spořitelním a úvěrovým družstvům chyběla autorita, která by jasně definovala závazná pravidla a zamezila tak přílivu kapitálu do problémových záložen. Podle ČNB (2012) spořitelní a úvěrová družstva fungují na principu poskytování bankovních a finančních služeb pro své klienty, kde klientem může být fyzická osoba a zároveň musí být splněno, že záložna musí mít minimálně 30 členů. Povolení k činnosti uděluje na základě písemné žádosti Česká národní banka s podmínkou, že před podáním žádosti o povolení musí být splacena částka ve výši alespoň 35 milionů Kč, kterou představuje základní kapitál

3.1.5 Specializované banky

Podle ČNB (2014b) působí v českém bankovním systému také specializované banky, jejichž činnosti jsou spojovány s poskytováním specializovaných služeb v oblasti podpory exportu, bydlení, podpory nově založených firem atd. Těmito bankami jsou *Českomoravská záruční a rozvojová banka*, která má za úkol podporovat malé a střední podniky a dále pak *Česká exportní banka*, jejíž hlavní činností je podpora českého vývozu a maximalizace objemu podpořeného vývozu

3.2 Struktura bankovního sektoru v Maďarsku

Podle European Transition Compendium (ETC, 2014) je Maďarský bankovní sektor složen z *bank, specializovaných úvěrových institucí a družstevních úvěrových institucí*.

3.2.1 Univerzální banky

Pouze *banky* jsou podle European Transition Compendium (ETC, 2014) oprávněny přijímat vklady od veřejnosti a poskytovat bankovní transakce, kromě toho jsou banky oprávněny poskytovat finanční služby, úvěry, vydávají záruky, obchodují s cizí měnou, vydávají platební karty a poskytují depozitní služby. Kromě toho se banky mohou zapojit do obchodování s vládními a firemními cennými papíry, deriváty, ale také poskytovat investiční služby.

3.2.2 Specializované úvěrové instituce

Specializované úvěrové instituce jsou podle European Transition Compendium (ETC, 2014) omezeny rozsahem služeb, které poskytují, a také typem klientů, které mohou obsluhovat. Specializované úvěrové instituce zahrnují dvě bytové družstevní záložny a tři soukromé hypoteční banky, dále pak zde vystupují dvě speciální státní instituce: MFB a maďarský *Eximbank* (v nichž stát vlastní přímo menšinový podíl ve výši 25 % plus jedna akcie, a zbytek nepřímo prostřednictvím MFB).

3.2.3 Družstevní instituce

Družstevní instituce mohou podle European Transition Compendium (ETC, 2015) poskytovat pouze omezené typy finančních služeb, mezi které patří především poskytování malých půjček.

3.2.4 Další finanční instituce v Maďarsku

Kromě úvěrových institucí zde vstupuje i několik dalších finančních institucí, které posilují maďarský bankovní a finanční sektor. Mezi tyto instituce patří Národní fond pojištění vkladů, Záruční úvěrová společnost (garantuje úvěry pro malé a střední podniky), Národní fond pro ochranu úspor družstevních institucí, Maďarská vývozní úvěrová a pojišťovací společnost (poskytuje především pojištění kurzových rizik)

3.3 Vývoj počtu bank v České republice

Podle České bankovní asociace (2015) je současné uspořádání a zaměření bankovního sektoru do značné míry ovlivněno předchozím vývojem (kupónová privatizace, oddalování reformy penzijního systému a privatizace velkých bank do rukou zahraničních vlastníků).

Česká bankovní asociace (2015) uvádí, že v českém bankovním sektoru docházelo od 90. let k narůstání počtu aktivních bank. Na území České republiky působilo v roce 1990 pouze 9 bank, naproti tomu v letech 1994 a 1995 jich působilo až 55.

Ve druhé polovině 90 let se podle ČNB (2000) tempo růstu množství bank na území České republiky zpomalilo především z důvodu zpřísnění požadavků pro udělení bankovní licence, kterou uděluje ČNB. Docházelo k zániku některých bank a odebrání licence, především z důvodů, že banky již nebyly schopny plnit své závazky a plnit požadavky ČNB pro obezřetné podnikání.

Od roku 2000 je podle ČNB (2000) vývoj počtu bank konstantní a pohybuje se okolo 35 bank. Dochází však k postupnému nárůstu, což zachycuje graf níže, kdy v roce 2008 působilo na českém bankovním trhu 37 bankovních institucí, které byly složené z 16 poboček zahraničních bank a 5 stavebních spořitelen. Pro toto období je typická akvizice spojená s fúzí, kdy při akvizici dochází k tomu, že velké banky převezmou menší banky a při fúzi dochází ke sloučení dvou subjektů v jeden zcela nový, což v konečném důsledku vede ke snížení počtu bankovních institucí. V roce 2008 došlo ke sloučení Hypo stavební spořitelny spolu s Reiffeisenbank, což vedlo k zániku Hypo stavební spořitelny.

ČNB (2009) uvádí, že pro rok 2009 nejsou typické žádné razantní změny v počtu bankovních subjektů, což dokazuje i graf níže. Nově zde začaly působit AXA Bank Europe, Poštovní banka, Saxo banka a zanikla Straumur-Burdas Investment bank, která ukončila svou činnost na území České republiky.

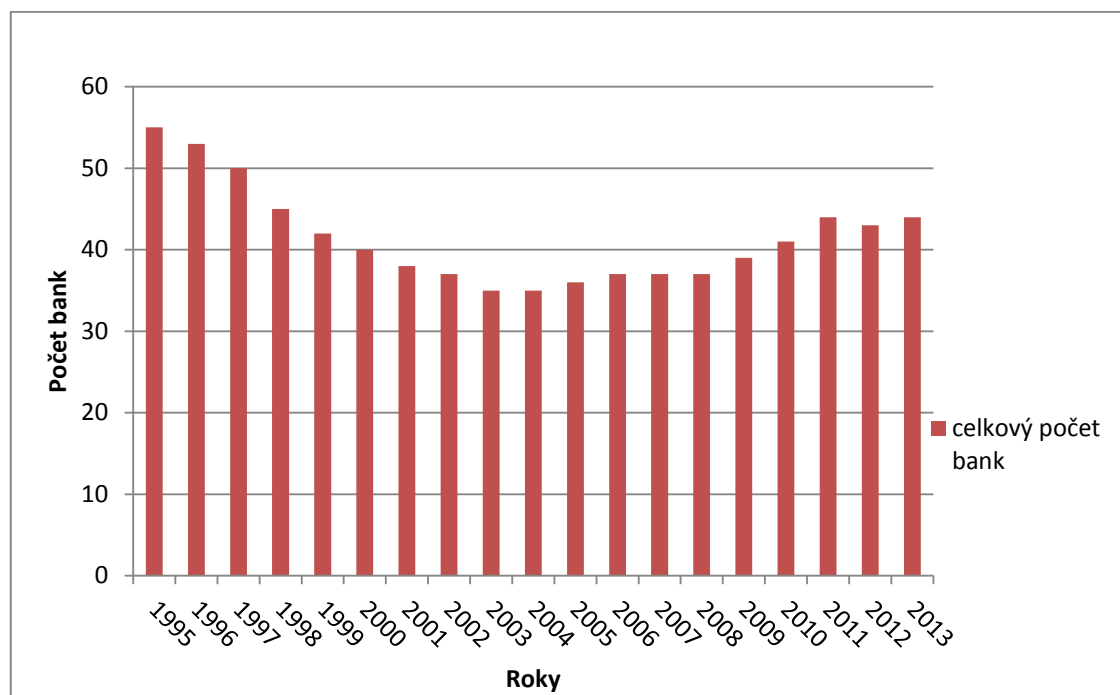
V roce 2010 vznikají podle ČNB (2010) nové banky, a to konkrétně Fio banka a Zuno banka a v tomto období pak již nedochází k žádným změnám.

Pro rok 2011 je podle ČNB (2011) typické, že dochází oproti roku 2010 k nárůstu bankovních subjektů ze 41 pro rok 2010 na 44 pro rok 2011, což lze pozorovat v grafu č. 3.1 a v příloze č. 1. Nově zde začaly působit Air bank, Bank

Gutmann Aktiengesellschaft a Volksbank Löban-Zittau eG. V roce 2011 pak již nedochází k zániku nebo ukončení činnosti bank.

ČNB (2013a) uvádí, že v roce 2012 docházelo k ubývání počtu bankovních institucí a to především poboček zahraničních bank, kdy na území České republiky ukončila činnost THE ROYAL BANK of Scotland N.V. a později i Crédit Agricole Corporate and investment Bank S.A. Prague, organizační složka.

Graf 3.1. Vývoj počtu bank v České republice v letech 1995 - 2013

Zdroj: ČNB (2013a), vlastní zpracování.

3.4 Vývoj počtu bank v Maďarsku

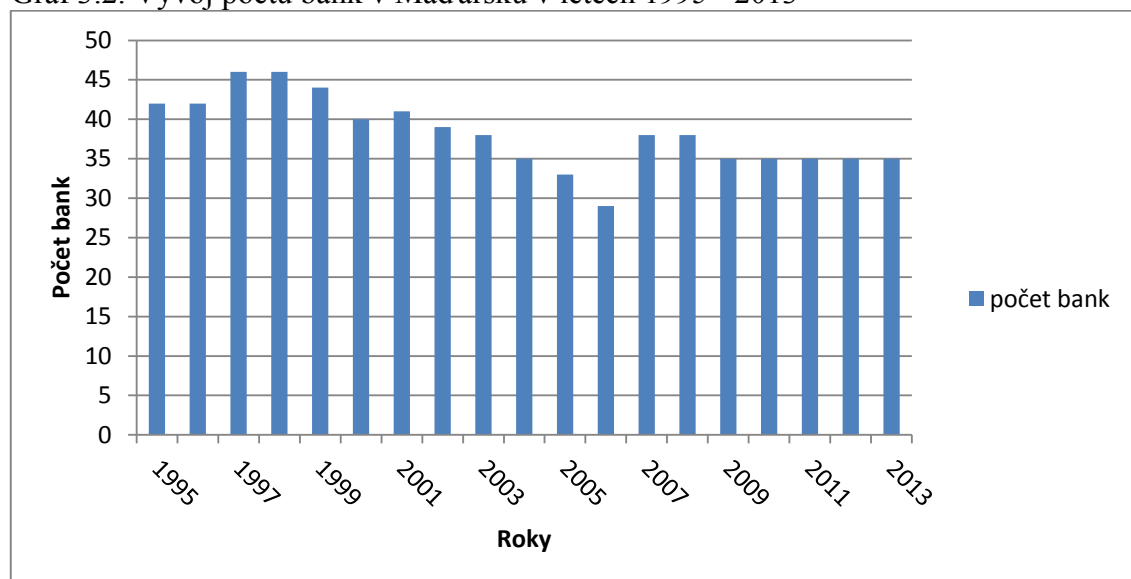
CSIZMAZIA (2014) uvádí, že by se Maďarsko dalo označit jako první země severovýchodní Evropy, ve které došlo k bankovní reformě a na rozdíl od ostatních socialistických zemí zde již od konce 80. let fungoval dvou-pilířový bankovní systém, což do značné míry zjednodušilo postup při vyčlenění aktivity centrální banky a komerčního bankovníctví.

Podle MNB (2013) se dá maďarský bankovní sektor z pohledu počtu aktivních bank hodnotit jako dlouhodobě vyrovnaný, což lze pozorovat v grafu, ale také v příloze dále v textu. V maďarském bankovním sektoru se od roku 1995 vyskytuje 42 bank a jejich vývoj je stabilní až do roku 2006, kdy dochází k zásadnímu poklesu počtu bank na celkový počet 29 aktivních bank. Konstantní vývoj v prvních letech (1995 - 1998) je

připisován hlavně zahraničnímu kapitálu, kterým byly nově vzniklé banky vybaveny, ale také přeneseným zkušenostem (know-how), což v kombinaci s vhodnou obchodní politikou nezpůsobovalo takové výkyvy jako v případě malých bank na území České republiky. K mírným poklesům v počtu bank dochází až od roku 1999, což bylo zapříčiněno odchodem malých bank z bankovního trhu, které byly vlastněny především zahraničními majiteli. Kromě odchodu zahraničních bank může za pokles přechod některých bank na investiční banky. Bankovní sektor v Maďarsku není ovlivněn fúzí ani akvizicemi finančních společností, jako tomu je u českého bankovního sektoru.

MNB (2013) uvádí, že úbytek počtu bank započatý v roce 1999 způsoben poklesem podílu největších finančních institucí, které profitovaly z narušení tržního podílu největších bank. S mírným přeskupením v horním segmentu trhu se podíl na trhu pěti největších bank nezměnil a pokles je nadále spojen především se snahou o vytlačení zahraničních bank z trhu a dále pak snahou o získání lepšího postavení domácích bank v maďarském bankovním sektoru. Zatímco do konce roku 2003 bylo na trhu 38 aktivních bank, které byly z 80% z celkových aktiv vlastněny zahraničními investory, kdy největší bankou nadále zůstává maďarská OTP, dochází v roce 2006 k rapidnímu poklesu počtu aktivních bank, kdy v maďarském bankovním sektoru působí pouze 26 bank, což také dokumentují údaje v grafu. Po roce 2006 dochází k mírnému oživení v počtu bank, kdy na trh přistupují pobočky zahraničních bank (Raiffeisen bank, UniCredit, KBC). Od roku 2009 je maďarský bankovní sektor stabilizovaný a působí zde dlouhodobě 35 aktivních bank.

Graf 3.2. Vývoj počtu bank v Maďarsku v letech 1995 - 2013

Zdroj: MNB (2013), vlastní zpracování.

3.5 Aktiva bankovního sektoru

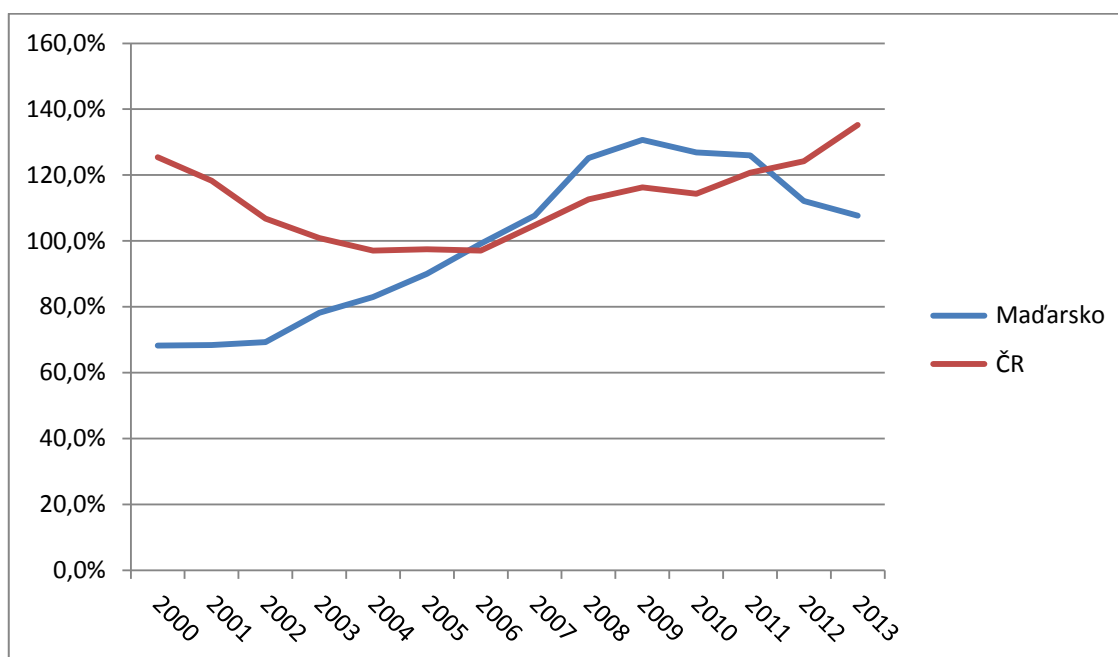
3.5.1 Celková aktiva českých bank

Podle ČNB (2013a) dochází od roku 2000 k pozvolnému poklesu celkových aktiv bank (vyjádřených v procentech k HDP), kdy lze pozorovat propad o 28 p. b., z celkových 125,4 % pro výchozí rok 2000 až na úroveň 97,1 % pro rok 2004, následované stabilním vývojem až do roku 2006. K mírnému oživení dochází až v období roku 2007, kdy se hodnota pohybovala na úrovni 104,8 %. Pokračující růstový trend lze podle ČNB (2013a) pozorovat i v období mezi roky 2008 – 2009 následované mírným propadem především z důvodu světové finanční krize, která však bankovní sektor České republiky z hlediska celkových aktiv příliš nezasáhla, protože oproti maďarskému bankovnímu sektoru nejsou české banky až tak závislé na zahraničním kapitálu. Pokud se jedná o kvalitu aktiv jednotlivých bank působících na území České republiky, jsou bankovní rozvahy v odpovídajícím stavu, což také dokumentuje růst celkových aktiv započatý v roce 2011, který je zachycen v grafu, ale také v příloze níže. Současný stav celkových aktiv bank (vyjádřených v procentech k celkovému HDP) se v roce 2013 ustálil na hodnotě 135,2 % a pro další období se předpokládá pozitivní vývoj, přičemž by hodnoty měly i nadále růst.

3.5.2 Celková aktiva maďarských bank

Od roku 2000 je podle MNB (2013) vývoj celkových aktiv s hodnotou 68,2 % do roku 2002 s hodnotou 69,3 % stabilní a dochází pouze k nárůstu o jeden p. b. Od roku 2003 až do roku 2008, i přes pokles počtu aktivních bank, dochází k rapidnímu nárůstu celkových aktiv (vyjádřených v procentech k HDP), kdy je patrný nárůst mezi jednotlivými roky o 47 %. Hlavním zdrojem růstu je zvětšující se význam bankovního sektoru v Maďarsku, ale příčina je také ve zlepšení úvěrových aktiv jednotlivých maďarských bank, a to jak v sektoru domácností, tak v sektoru obchodních společností. Růst je také do značné míry způsobován poskytováním nových hypotečních úvěrů, ale krom toho hrají roli i vládní rozvojové programy. Maďarský bankovní sektor je do značné míry závislý na zahraničním kapitálu, proto v období finanční krize v roce 2009 dochází k postupnému propadu celkových aktiv bank (vyjádřených v procentech k HDP) o 23 p. b., z původní hodnoty 130,7 % pro rok 2009 na hodnotu 107,7 % pro rok 2013. Negativní trend a celkový propad by měl pokračovat i v nadcházejícím období.

Graf 3.3 Celková aktiva bankovního sektoru (v % k HDP) v letech 2000 - 2013

Zdroj: ČNB (2013a) a MNB (2013), vlastní zpracování

3.5.3 Finanční ukazatele českého bankovního sektoru

Podle ČNB (2000) je pro rok 2000 rentabilita aktiv na hodnotě 0,7 % stejně jako v roce 2001, což ukazuje slabší výkonost českých bank (z pohledu rentability aktiv) v porovnání s maďarskými. Tuto skutečnost lze pozorovat v grafu č. 3.4. Důvodem je především pokles úvěrových aktivit jednotlivých českých bank. Úrokové výnosy netvoří takovou část zisku, jako tomu je u maďarských bank, ale českým bankám plynou největší příjmy z poplatků a provizí za zprostředkování finančních služeb a jiných bankovních operací. Rentabilita vlastního kapitálu se v roce 2000 pohybovala na úrovni 13,1 % a následně vzrostla na hodnotu 16,6 % v roce 2001, což lze pozorovat v grafu č. 3.5. Rentabilita vlastního kapitálu dosahuje v porovnání s maďarským bankovním sektorem lepších výsledků.

ČNB (2001) uvádí, že dochází k nárůstu rentability aktiv z hodnoty 0,7 % pro rok 2001 na hodnotu 1,2 % pro rok 2002 a nadále zůstala stabilní i v roce 2003, kdy k žádným razantním změnám nedocházelo. Hodnoty jsou ale stále na menší úrovni než v maďarském bankovním sektoru. V roce 2002 a 2003 však dochází k nárůstu úvěrových aktivit a začínají se zvětšovat objemy půjček malým a středním podnikům. Rentabilita vlastního kapitálu výrazně vzrostla z hodnoty 16,6 % pro rok 2001 na

hodnotu 27,4 % pro rok 2002, ale následně v roce 2003 mírně klesla na hodnotu 23,7 %. Tento vývoj lze i nadále sledovat v grafu č. 3.5. Poplatky a provize nadále zůstávají jednou z největších částí výnosů.

Stabilitu bankovního sektoru podle ČNB (2004) pozitivně ovlivnil vývoj ziskovosti, kdy při dostatečné tvorbě zisku byla zvyšována schopnost bank přijímat vyšší rizika podnikání s možností růstu úvěrů. Rentabilita aktiv mírně vzrostla z hodnoty 1,2 % pro rok 2003 na hodnotu 1,3 % pro rok 2004, což lze pozorovat také v příloze č. 1. Český bankovní sektor ale i nadále zaostává (z pohledu rentability aktiv) za maďarským. Největší část aktiv českého bankovního sektoru je tvořena úvěry, které představují rizikovou složku aktiv, což také ovlivňuje jejich rentabilitu. Banky se ve snaze zvýšit rentabilitu aktiv zaměřují na úvěry na bydlení a dále pak spotřebitelské úvěry, což by v kombinaci s rostoucí úrokovou mírou mohlo vést k většímu nárůstu ukazatele rentability aktiv. Rentabilita vlastního kapitálu velice mírně poklesla z hodnoty 23,7 % pro rok 2003 na hodnotu 23,6 % pro rok 2004 což je v porovnání s maďarským bankovním sektorem horší výsledek. V dalších letech se však předpokládal nárůst, ke kterému také došlo. Poplatky a provize se i nadále výrazně podílely na zisku jednotlivých bank.

Podle ČNB (2005) byl bankovní sektor vysoce ziskový, což posílilo stabilitu nejen bankovního sektoru, ale celého finančního sektoru. Příznivý vývoj pomohl bankovnímu sektoru přijímat případná další rizika kvůli vytvoření dostatečného disponibilního kapitálu. V oblasti zisku hrají i nadále důležitou roli výnosy z úroků a zisk z poplatků. Podíl úrokového zisku na zisku z finančních činností byl v českém bankovním sektoru nejmenší, což zapříčinil malý podíl úvěrů na celkových aktivech a nízké úrokové sazby. Oblast rentability bank závisí na schopnosti efektivního využívání zdrojů. V roce 2005 dochází k poklesu provozních nákladů při nezměněném objemu zisku, což vedlo k růstu rentability aktiv z hodnoty 1,3 % pro rok 2004 na hodnotu 1,4 % pro rok 2005. V oblasti rentability vlastního kapitálu dochází rovněž ke zlepšení z hodnoty 23,6 % pro rok 2004 na hodnotu 25,2 % pro rok 2005. V obou případech došlo v roce 2005 k meziročnímu nárůstu ukazatelů, která byla tažena nahoru skupinou velkých bank.

V roce 2006 byl bankovní sektor podle ČNB (2006) i s mírným poklesem oproti roku 2005 nadále ziskový. Hlavním zdrojem zisku byly výnosy z finančních činností, ale docházelo k růstu správních nákladů a nákladů spojených s poklesem účetní hodnoty

aktiv. V roce 2006 byl zisk tažen především úrokovým ziskem, ale také poplatky a provizemi. Důležitou roli hrály úrokové výnosy z úvěrů podnikům a domácnostem. Rentabilita aktiv v roce 2006 mírně poklesla z hodnoty 1,4 % pro rok 2005 na hodnotu 1,2 %, a rentabilita vlastního kapitálu poklesal z hodnoty 25,2 % v roce 2005 na hodnotu 23,4 % pro rok 2006, což jsou výsledky horší, než které vykazoval maďarský bankovní sektor. Současná rentabilita bank dosahuje stejné hodnoty jako další finanční sektory.

ČNB (2007) uvádí, že globální finanční instituce byly značně ovlivněny dopady probíhající úvěrové krize, ale český finanční systém zůstal stabilní a od globálních výkyvů zůstal izolován. Český bankovní sektor zůstal i v roce 2007 ziskový a docházelo k růstu úvěrů na bydlení poskytnutých domácnostem. Hlavním zdrojem zisku byly i nadále rostoucí výnosy z finančních činností, což se také odráželo v rentabilitě aktiv, která mírně vzrostla z hodnoty 1,2 % pro rok 2006 na hodnotu 1,3 % pro rok 2007, což je hodnota menší než v maďarském bankovním sektoru, ale lze pozorovat růst rentability vlastního kapitálu, která vzrostla z hodnoty 23,4% v roce 2006 na hodnotu 25,5 % v roce 2007, což je lepší výsledek, než kterého dosahoval maďarský bankovní sektor.

Podle ČNB (2008) si český finanční sektor s bankovními i nebankovními institucemi udržel vysokou ziskovost. Došlo však k poklesu zisků z důvodů odepsání některých rizikových aktiv. Globální finanční krize se projevila na trhu vládních dluhopisů a na peněžním trhu, avšak bankovní sektor se do žádných závažných potíží nedostal. Ve struktuře aktiv dosahovaly lepší výsledky banky, na které nedopadl nepříznivý vývoj na finančních trzích a docházelo k přesunu prostředků malých investorů z podílových fondů a investičních portfolií, které ztrácely hodnotu kvůli poklesu cen aktiv na finančních trzích do korunových vkladových účtů u bank. Rentabilita aktiv klesla z hodnoty 1,3 % pro rok 2007 na hodnotu 1,2 % pro rok 2008. Rentabilita vlastního kapitálu také poklesla z hodnoty 25,4 % pro rok 2007 na hodnotu 21,7 % pro rok 2008. Vývoj lze pozorovat v grafu č. 3.3 a také v příloze č. 1. Rentabilita aktiv je v českém bankovním sektoru na stejné úrovni jako v maďarském, avšak v oblasti rentability vlastního kapitálu dosahuje český bankovní sektor výrazně lepších hodnot. Český bankovní sektor zůstává i pro další období na dobré pozici, což je zapříčiněno vysokou ziskovostí a dobrou bilanční likviditou, vysokým poměrem vkladů

na úvěrech, velmi nízkým podílem úvěrů v cizích měnách a nezávislosti na externím financování.

V roce 2009 byl podle ČNB (2009) zisk bankovního sektoru vyšší než v roce 2008. Nárůst zisků byl ovlivněn jednorázovými operacemi, které do značné míry ovlivnily výsledky jak roku 2008, tak roku 2009, avšak po jejich odečtení byl zisk v roce 2009 mírně pod úrovní, která byla dosažena v roce 2008. Banky i v roce 2009 profitovaly především z růstu úrokových marží v kombinaci s klesajícími mezibankovními sazbami. Hlavním zdrojem růstu úrokového zisku byla vyšší úroková marže v retailovém segmentu klientských úvěrů a vkladů. Rentabilita aktiv stoupla z hodnoty 1,2 % pro rok 2008 na hodnotu 1,5 % v roce 2009 a rovněž vzrostla hodnota rentability vlastního kapitálu z hodnoty 21,7 % pro rok 2008 na hodnotu 26% pro rok 2009 a bankovní sektor v České republice tak dosahoval vyšších hodnot, než tomu bylo v maďarském bankovním sektoru.

Podle ČNB (2010) dochází v roce 2010 k meziročnímu poklesu zisku bankovního sektoru. Provozní zisky však umožňují bankám i nadále vytvářet dostatečný polštář sloužící ke krytí ztrát z úvěrových expozic. Pokles zisku byl způsoben vyšší srovnávací základnou z konce roku 2009 v souvislosti s mimořádnými příjmy dosažených v posledním čtvrtletí roku 2009, ke kterému také dopomohl mírný růst správních nákladů ve druhé polovině roku 2010. Výši zisku i nadále ovlivňoval úrokový zisk a zisk z poplatků a provizí a nově také banky profitovaly ze zprostředkování platebního styku. Rentabilita aktiv poklesla z hodnoty 1,5 % pro rok 2009 na hodnotu 1,2 % pro rok 2010 a k poklesu dochází také v oblasti rentability vlastního kapitálu, která klesla z hodnoty 26 % pro rok 2009 na hodnotu 21,9 % pro rok 2010. Rentabilita aktiv stejně jako rentabilita vlastního kapitálu však dosahují podstatně lepších výsledků než v maďarském bankovním sektoru.

V roce 2011 dochází podle ČNB (2011) k mírnému meziročnímu poklesu čistých zisků bankovního sektoru, ke kterému přispělo hlavně zaúčtování znehodnocení řeckých dluhopisů, které se týkalo některých bank. Naproti tomu úrokový zisk se meziročně zvýšil a nadále tak se ziskem z poplatků a provizí hraje zásadní roli v oblasti ziskovosti bankovního sektoru. Rentabilita aktiv mírně poklesala z hodnoty 1,3 % z roku 2010 na hodnotu 1,2 % pro rok 2011 a k poklesu dochází také v oblasti rentability vlastního kapitálu z hodnoty 21,9 % pro rok 2010 na hodnotu 19,3 % pro rok 2011. Rentabilita aktiv stejně jako rentabilita kapitálu vykazují v českém bankovním sektoru

podstatně lepší výsledky než v maďarském bankovním sektoru. V oblasti rentability kapitálu je tento rozdíl až ve výši necelých 18 %, což lze pozorovat v grafu č. 3.3 a rovněž v příloze č. 1.

Podle ČNB (2012) dochází v roce 2012 k meziročnímu nárůstu čistého zisku, ke kterému přispěly zisky z finančního přecenění, ale také efekt základny, protože v roce 2011 bylo v některých bankách zaúčtováno znehodnocení řeckých dluhopisů. Poprvé od počátku krize však dochází k poklesu stabilních složek zisku a to konkrétně úrokového zisku a zisku z poplatků a provizí, což lze očekávat i v dalších letech v souvislosti s poklesem úrokových marží. Ziskovost bankovního sektoru v oblasti návratnosti aktiv zůstává stále na vysoké úrovni a převyšuje průměr států eurozóny. V bankovním sektoru však panují velké rozdíly, protože vyšších zisků dosahují velké a střední banky. Horší výsledky pak vykazují pobočky zahraničních bank, což je ovlivněno vstupem nových subjektů na domácí bankovní trh. Rentabilita aktiv proto opět mírně poklesla z hodnoty 1,3 % pro rok 2010 na hodnotu 1,2 % pro rok 2011. Rentabilita vlastního kapitálu naopak zaznamenala růst z hodnoty 19,3 % pro rok 2011 na hodnotu 21,4 % pro rok 2012, což jsou i nadále hodnoty, které výrazně převyšují maďarský bankovní sektor.

ČNB (2013a) uvádí, že český bankovní sektor je v roce 2013 i nadále ziskový a v mezinárodním srovnání převyšuje průměr států eurozóny. Čistý zisk v bankovním sektoru však meziročně poklesl. Ziskovost bankovního sektoru je ovlivněna především výkonností velkých bank. V segmentu středních bank však dochází k meziročnímu poklesu. Pokles ziskovosti bankovního sektoru byl způsoben především poklesem úrokového zisku, který má klesající tendenci již druhý rok, což způsobují nízké úrokové sazby a omezení některých bank snižovat úrokové sazby na pasivní straně. Stejně jako u poklesu úrokového zisku, dochází k poklesu také zisku z poplatků a provizí. Rentabilita aktiv se proto v roce 2013 oproti roku 2012 nijak nezměnila a zůstala na hodnotě 1,4 %, naproti tomu dochází k poklesu rentability vlastního kapitálu z hodnoty 21,4 % pro rok 2012 na hodnotu 20,6 % pro rok 2013. Ukazatele rentability však i nadále zůstávají daleko nad údaji, které v této oblasti vykazuje maďarský bankovní sektor.

3.5.4 Finanční ukazatele maďarského bankovního sektoru

Podle MNB (2002) pozitivní trendy ziskovosti tuzemských bank, které započaly v roce 2000, nadále pokračovaly také v roce 2001 tuto skutečnost je možno pozorovat

v grafu č. 3.4 a 3.5. Zisk bank byl více než 1,5 krát vyšší než v předchozím roce. Téměř 60 % tohoto nárůstu bylo zapříčiněno uskutečněnými transakcemi, které dosahovaly vysokých hodnot, ale také rozpuštěním opravných položek ke kurzovému riziku. Ve srovnání s rokem 2000 rentabilita aktiv ukazuje výrazné zlepšení z hodnoty 1,3% pro rok 2000 na hodnotu 1,6% pro rok 2001. Čisté úrokové výnosy, které tvoří největší část výnosů, se v nominálních hodnotách zvýšily o 18 %, což má značný vliv na ziskovost bankovního sektoru. Rentabilita vlastního kapitálu se pohybovala na hodnotě 13,8 % v roce 2000 a koncem roku se zvýšila na hodnotu 15,7 %. Přestože zisky z obchodů v cizí měně silně vzrostly, forwardové transakce a obchody s cennými papíry stagnovaly, takže maďarské banky nedosahovaly takových zlepšení, jak tomu bylo v ostatních zemích EU.

MNB (2003) uvádí, že čistý zisk maďarského bankovního sektoru v roce 2002 oproti roku 2001 jen mírně vzrostl. V oblasti rentability aktiv dochází pouze k mírnému nárůstu z hodnoty 1,6 % na hodnotu 1,7 %. Vzrostl však počet ztrátových bank a většina ziskových bank zaznamenala menší zisky než v předchozím roce. Rentabilita vlastního kapitálu byla v roce 2002 na hodnotě 18,3 %. Čisté úrokové výnosy se zvýšily pouze o 5,6 % v nominálním vyjádření, což je hodnota výrazně nižší než v roce 2001, kdy se v nominálním vyjádření pohybovala okolo 18 %.

MNB (2004) uvádí, že i přes další zpomalení hospodářského růstu ziskovost v odvětví bankovníctví zlepšila. Rentabilita aktiv vzrostla oproti roku 2002 s hodnotou 1,7 % na hodnotu 1,9 % pro rok 2003 a rentabilita vlastního kapitálu vzrostla z 18,3 % pro rok 2002 na hodnotu 21,1% pro rok 2003. Tento růst lze pozorovat v grafu č. 3.5, ale také v příloze č.1. Rychlý nárůst dotovaných úvěrů na bydlení hrál významnou roli ve zlepšení ziskovosti bankovního sektoru. Zisk z dotovaných úvěrů na bydlení se podílí 10-13 % na celkovém čistém zisku pro rok 2003. Nadále se však rozrůstá počet ztrátových bank, který se z počtu sedmi bank zvýšil na devět. Na rozdíl od roku 2002 růst čistých úrokových výnosů překročil hodnotu čistých výnosů z poplatků a provizí. Rychlý nárůst poplatků a provizí se také podílel na pozitivním vývoji ziskovosti bankovního sektoru. Dále byl zisk bankovního sektoru ovlivněn posílením úvěrových aktiv a růstem úvěrů na bydlení, které mají vysokou úrokovou marži. Bankovní poplatky a provize jsou však i nadále jedny z nejstabilnějších zdrojů příjmů.

V roce 2004 dochází podle MNB (2005) ke zlepšení ziskovosti bank a lze pozorovat zlepšení jak v ukazateli rentability vlastního kapitálu, který vzrostl z hodnoty

21,1 % v roce 2003 na hodnotu 26,5 % pro rok 2004, tak je patrné zlepšení i v ukazateli rentability aktiv, která vzrostla z 1,9 % v roce 2003 na hodnotu 2,2 % pro rok 2004. Nárůst lze i nadále pozorovat v grafu č. 3.4. Mezi hlavní příčiny zlepšení lze pokládat růst úrokových výnosů, ale také nárůst úvěrů na bydlení a také vyšší zisky z transakcí s deriváty. Počet ztrátových bank zůstává beze změny (8). Hypoteční banky, stejně jako banky zaměřené na spotřebitelské úvěry byly z pohledu rentability vlastního kapitálu jedny z nejziskovějších. Vzhledem ke zvýšení úrokových sazeb, průměrné úrokové výnosy z aktiv a průměrné úrokové náklady ze závazků rostly, což je přičítáno vysoké míře konkurence v oblasti vkladů.

V roce 2005 se podle MNB (2006) ziskovost bankovního sektoru nadále zvyšovala, rentabilita aktiv zůstala stabilní na hodnotě 2,2 %, avšak rentabilita vlastního kapitálu klesla oproti roku 2004 z hodnoty 26,5 % na hodnotu 22,6 % pro rok 2005. Tento pokles je do značné míry ovlivněn dočasně vybíranou bankovní daní¹². Lze však pozorovat zlepšení v počtu ztrátových bank, který klesl z osmi na tři, což rovněž přispělo k ziskovosti bankovního sektoru. Stejně jako v předcházejícím období byla většina zisku složena z úrokových výnosů, ze kterých nejvíce profitovaly banky poskytující půjčky domácnostem a půjčky na bydlení.

Podle MNB (2007) dochází v roce 2006 k poklesu ziskovosti bankovního sektoru. Rentabilita vlastního kapitálu poklesala z 2,2 % pro rok 2005 na hodnotu 1,9 % pro rok 2006. Naopak ukazatel rentability vlastního kapitálu stoupl oproti roku 2005 s hodnotou 22,6 % na hodnotu 24,7 % pro rok 2006. Pokles v oblasti ziskovosti bank je způsoben změnou kvality portfolia jednotlivých bank, ale také poklesem zisku z uskutečněných transakcí. Úrokové příjmy byly v Maďarsku jedny z nejvyšších v Evropě, což bylo zapříčiněno především zvýšením zadlužení malých a středních podniků, což vyvíjelo tlak na zvýšení úrokových sazeb, zatímco dotované úvěry na bydlení s vysokou úrokovou sazbou poskytované v letech 2002 - 2004 měly negativní dopad na čistý úrokový výnos.

MNB (2008) uvádí, že i v roce 2007 dochází nadále k poklesu ziskovosti bankovního sektoru a ukazatel rentability aktiv poklesl z hodnoty 1,9 % pro rok 2006 na hodnotu 1,5 % pro rok 2007, což je však vyšší hodnota než v některých rozvinutějších zemích. Rentabilita vlastního kapitálu zaznamenala také pokles z hodnoty 24,7 % pro

¹²Bankovní daň byla podle MNB (2006) zavedena v důsledku vládou přijatých opatření, kterými se stát snažil vyřešit ozdravení veřejných financí. Byla zavedena především pro získání rozpočtových příjmů. V roce 2013 měly být snížena na polovinu a v dalším roce zrušena.

rok 2006 na hodnotu 20,1 % pro rok 2007. Pokles ziskovosti byl započatý již na konci roku 2006. Většina bank vykazuje propad rentability vlastního kapitálu, což je mimo jiné ovlivněno také velikostí jejich podílu na trhu. Nejméně jsou ovlivněny banky poskytující finanční transakce a investiční služby, kde docházelo k mírnému nárůstu. Úrokový výnos je stále jedním z hlavních zdrojů příjmů, které tvoří téměř dvě třetiny celkových zisků, zatímco podíl poplatků a provizí pomalu klesá. Úrokové výnosy tak značně ovlivňují vývoj v oblasti ziskovosti bankovního sektoru.

Podle MNB (2009) dochází v roce 2008 k poklesu ziskovosti bankovního sektoru především z důvodů zvýšených nákladů na financování, zvýšení konkurence na trhu, dále pak z důvodů klesajících výnosů z finančních operací a ztráty provizí. Dále pak hraje významnou roli pokles úvěrové dynamiky a zhoršení portfolia některých bank z důvodu hospodářského poklesu a znehodnocení kurzu forintu. V roce 2008 ukazatel rentability aktiv poklesl z hodnoty 1,5 % pro rok 2007 na hodnotu 1,2 % pro rok 2008 a výrazný propad zaznamenal i ukazatel rentability vlastního kapitálu, kde dochází k poklesu z hodnoty 20,1 % pro rok 2007 na hodnotu 15,2 % pro rok 2008 rozdíl je patrný v grafu č. 3.5. Pokles těchto ukazatelů byl spojen se zvýšenou tvorbou opravných položek, narůstáním provozních nákladů, stagnací úrokových výnosů a poklesem výnosů z finančních operací. Úrokové výnosy i nadále zaujímají dominantní postavení v oblasti příjmů. V oblasti poplatků a provizí k žádným zásadním změnám nedochází.

V roce 2009 dochází podle MNB (2010) k opětovnému poklesu ziskovosti bankovního sektoru. Ukazatel rentability aktiv se propadl z hodnoty 1,2 % v roce 2008 na hodnotu 0,9 pro rok 2009. a Ukazatel rentability vlastního kapitálu se propadl z hodnoty 15,2 % pro rok 2008 na hodnotu 10,4 % pro rok 2009. V roce 2009 dochází ke zvýšení počtu ztrátových bank, naproti tomu některé banky vykazují zlepšení, což přispívá ke značné asymetrii v oblasti ziskovosti mezi jednotlivými bankami. Pokles zisků byl způsoben rostoucími úvěrovými ztrátami a jednorázovými faktory, především tvorbou opravných položek, odpisem goodwillu a tvorbou rezerv na soudní spory. Čistý úrokový výnos však pozitivně ovlivňoval ziskovost jednotlivých bank.

Podle MNB (2011) dochází v roce 2010 k mírnému nárůstu ziskovosti v bankovním sektoru, avšak většina zisku byla soustředěna mezi tři největší banky a tím se zvyšuje asymetrie mezi jednotlivými institucemi. Velkou část zisku tvořily opět úrokové výnosy, ale také příjmy z dividend ze zahraničí a kromě nich také poplatky a provize. Rentabilita aktiv se však propadla z hodnoty 0,9 % pro rok 2009 na hodnotu

0,2 % pro rok 2010 a rentabilita vlastního kapitálu zaznamenala rovněž dramatický pokles z hodnoty 10,4 % pro rok 2009 na hodnotu 2,3 % pro rok 2010. Důvodem tak razantního propadu je především doznívající účinek světové finanční krize, která maďarský bankovní sektor zasáhla s mírným zpožděním. Důvodem poklesu je také předčasné splacení denominovaných hypotečních úvěrů v cizí měně při pevně stanovených směnných kurzech. Zhoršující se ekonomická situace v důsledku zvýšení úvěrových ztrát a vyšších nákladů na financování v kombinaci se silným kurzem švýcarského franku může ovlivnit vývoj i v dalších letech.

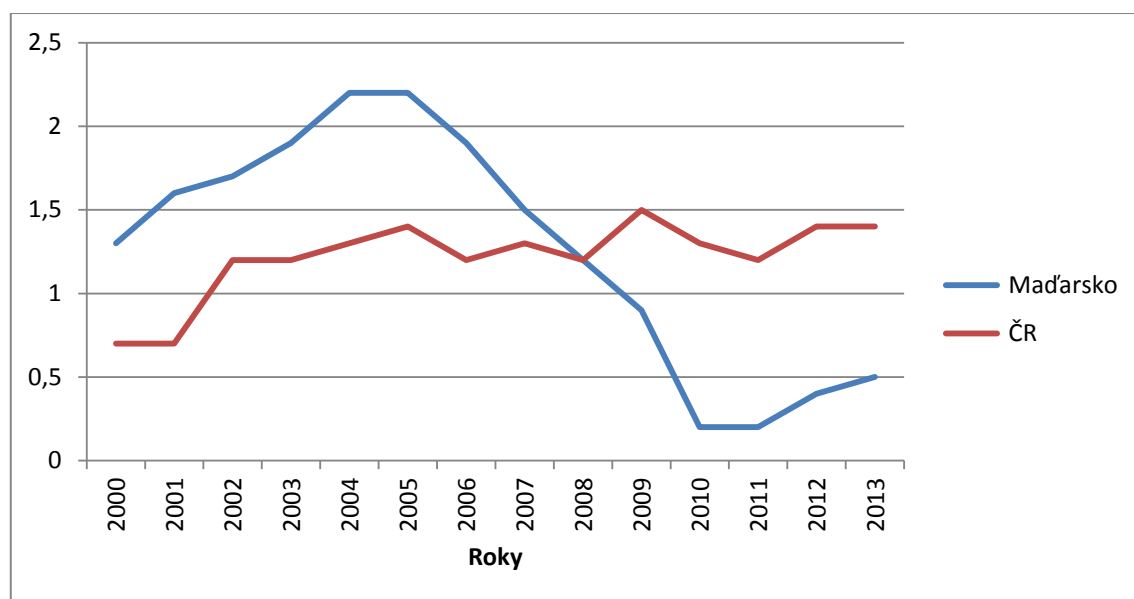
Ziskovost bankovního sektoru v roce 2011 dosáhla podle MNB (2012) nejnižších kladných hodnot za posledních patnáct let, které nepomohla ani vysoká úroková marže, která je v mezinárodním srovnání jedna z nejvyšších. Rentabilita aktiv zůstala pro rok 2011 konstantní na úrovni 0,2 %, zatímco rentabilita vlastního kapitálu se nadále propadla z hodnoty 2,3 % pro rok 2010 na hodnotu 1,7 % pro rok 2011, což lze pozorovat v grafu č. 3.5 a rovněž v příloze č.1. Na ztrátě se podílela sektorová daň vysoká sazba daně z finančních transakcí (sektorová daň, která se vybírá z realizovaných transakcí), ale také ztráta spojená s opravnými položkami k nesplaceným úvěrům, což se promítlo do vyšší úrokové sazby. Vyšší úroková sazba je pro maďarský bankovní sektor nežádoucí, protože v delším časovém období ovlivňuje finanční stabilitu, kde dochází k většímu dluhovému zatížení klientů, kteří nebudou schopni splácet své závazky, což v konečném důsledku povede k dalšímu zhoršení portfolia jednotlivých bank. Úrokové výnosy jsou stále jednou z hlavních složek příjmů a kromě nich se na zisku stabilně podílejí poplatky a provize.

Podle MNB (2013) je pro rok 2012 ziskovost bankovního sektoru nadále nízká. Asymetrie mezi ziskovostí jednotlivých bank zůstává nadále na vysoké úrovni. V oblasti rentability aktiv dochází k mírnému zlepšení, kdy pro rok 2011 byla rentabilita aktiv na úrovni 0,2 % a v roce 2012 činila 0,4 %. Rentabilita vlastního kapitálu zaznamenala také zlepšení z hodnoty 1,7 % pro rok 2011 na hodnotu 3,8 % pro rok 2012, tento rozdíl lze pozorovat v grafu 3.4 a rovněž v příloze č. 1. Významná část příjmů je stále tvořena úrokovými výnosy, zatímco zisk z finančních transakcí poklesl. V oblasti výnosů z poplatků a provizí nedochází v roce 2012 k žádným razantním změnám. Podíl úrokových výnosů na celkových aktivech v domácím bankovním sektoru je větší než v mnohých rozvinutějších státech, pro které hrají důležitější roli příjmy z poplatků a provizí. Proto se maďarské banky snaží i nadále zachovat vysoké

úrokové výnosy jako alternativní zdroje příjmů k poplatkům a provizím, což v krátkém období povede ke stabilizování ziskovosti, ale v dlouhém období povede ke zhoršení kvality portfolia jednotlivých bank.

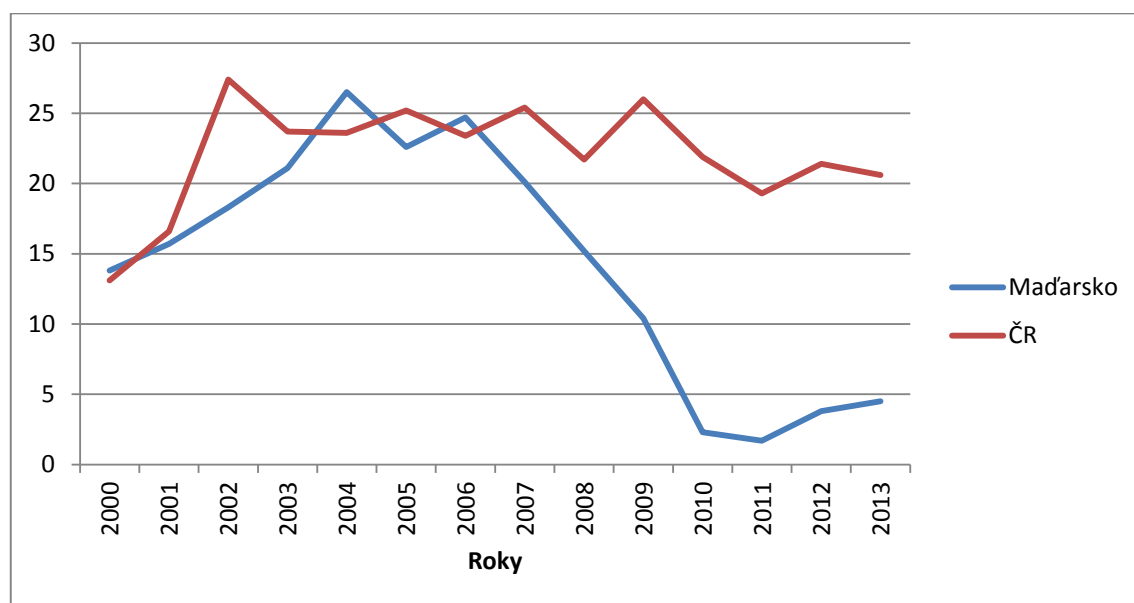
Pro rok 2013 se rentabilita aktiv podle MNB (2013) pohybuje na úrovni 0,5 %, což je zlepšení oproti roku 2012, kdy byla hodnota na úrovni 0,4 %. Rentabilita vlastního kapitálu je na úrovni 4,5 %, kde došlo také k mírnému zlepšení oproti roku 2012, kdy se hodnota pohybovala na úrovni 3,8 %.

Graf 3.4 Vývoj ukazatele ROA v letech 2000 - 2013 (v %)

Zdroj: ČNB (2013a) a MNB (2013), vlastní zpracování

Graf 3.5 Vývoj ukazatele ROE v letech 2000 – 2013 (v %)

Zdroj: ČNB (2013a) a MNB (2013), vlastní zpracování

3.5.5 Ukazatel kapitálové přiměřenosti pro český bankovní sektor

Kapitálová přiměřenost je podle ČNB (2000) mezinárodně používaným standardem, který měří míru reálné úrovně kapitálového vybavení jednotlivých bank, pro pokrytí neočekávaných ztrát plynoucích z bankovního podnikání a současně funguje jako ochrana vložených cizích zdrojů. Kapitálová přiměřenost v roce 2000 dosáhla 14,87 %, což je o 1,28 procentního bodu více než na konci roku 1999. V oblasti kapitálové přiměřenosti jde u jednotlivých bank pozorovat určité vyrovňávání kapitálové přiměřenosti.

Podle ČNB (2001) dosáhla průměrná kapitálová přiměřenost v roce 2001 15,41 %, což představuje růst o 0,54 procentního bodu ve srovnání s koncem roku 2000. Tento nárůst lze pozorovat v grafu č. 3.6. Vývoj kapitálové přiměřenosti v průběhu roku 2001 neprobíhal rovnoměrně. Počátek roku dochází k poklesu, kdy bylo zaznamenáno čtvrtletní minimum 14,3 %. Pozitivní vývoj v průběhu 2. čtvrtletí 2001 souvisí s termínem konání valných hromad ČNB, které rozhodují o rozdělení zisku minulého účetního období do kapitálu banky.

ČNB (2002) uvádí, že průměrná kapitálová přiměřenost v roce 2002 byla na úrovni 14,19 %, což představuje pokles o 1,19 p. b., ve srovnání s rokem 2001, tento pokles zachycuje graf č. 3.6 a rovněž příloha č.1. Vývoj kapitálové přiměřenosti stejně jako v předcházejícím období neprobíhal rovnoměrně. Růst na roční maximum na úrovni 15,42 % zaznamenaný koncem prvního pololetí byl způsoben růstem celkového kapitálu, který souvisel s konáním valných hromad ČNB, pokles v posledním čtvrtletí byl pak způsoben poklesem celkového kapitálu.

V roce 2003 dosáhla průměrná kapitálová přiměřenost podle ČNB (2003) 14,48 %, což představuje meziroční nárůst o 0,14 procentního bodu. Po mírném poklesu v 1. čtvrtletí 2003 a následném růstu na roční maximum 15,79 % ve 2. čtvrtletí 2003 pokračoval vývoj kapitálové přiměřenosti poklesem. Zatímco růst zaznamenaný koncem prvního pololetí byl opět způsoben růstem celkového kapitálu souvisejícím s termíny konání valných hromad, pokles v posledním čtvrtletí byl způsoben poklesem celkového kapitálu.

Podle ČNB (2004) na konci roku 2004 dosáhla kapitálová přiměřenost 12,55 %, avšak od roku 2001 lze pozorovat pokles z hodnoty 15,4 %. Důvodem je vyšší růst rizikově vážených aktiv, která jsou zařazena do kapitálového požadavku ve srovnání

s růstem celkového kapitálu. Banky věnují větší pozornost efektivnosti kapitálu při zmírnění rizik špatných půjček v kombinaci se stabilizací bankovního sektoru. Kapitálová přiměřenost českých bank a její vývoj je v souladu s vývojem a vykazovanými hodnotami jiných členských států EU. V roce 2003 vykázalo deset nových členských států hodnotu kapitálové přiměřenosti 13,6% a došlo k meziročnímu poklesu z důvodu růstu rizikově vážených aktiv, pokles se nevyhnul ani ČR a je zaznamenán v grafu č. 3.6. Úroveň kapitálového vybavení v bankovním sektoru je na dostatečně vysoké úrovni a byla by schopná udržet 8% hranici kapitálové přiměřenosti i v situaci, kdy by došlo k výrazným neočekávaným šokům.

Kapitálová přiměřenost bankovního sektoru činila podle ČNB (2005) ke konci roku 2005 11,86 %. V meziročním srovnání to však představuje snížení o 0,69 procentního bodu. Přesto je i nadále tato hodnota vysoce nad požadovaným minimem 8 %, které v roce 2005 splňovaly všechny banky, přičemž některé z bank narážely na kapitálové omezení. Další vývoj v oblasti aktivit bank závisel na způsobu rozdělení zisku z roku 2005.

Podle ČNB (2006) došlo z důvodu dynamičtějšího růstu kapitálových požadavků než regulatorního kapitálu v roce 2006 k meziročnímu poklesu ukazatele kapitálové přiměřenosti bankovního sektoru o 0,45 procentního bodu na celkovou hodnotu 11,41 % na konci roku 2006. Pokles kapitálové přiměřenosti vykázaly všechny skupiny bank, nejvíce pak byly zasaženy malé banky. Kapitálovou přiměřenost nižší než 10 % vykázalo ke konci roku 2006 celkem deset bank, což je meziroční růst, a to konkrétně o čtyři banky. Další vývoj v oblasti aktivit bank závisel na způsobu rozdělení zisku z roku 2006.

Od poloviny roku 2007 mohly banky podle ČNB (2007) postupovat při stanovení kapitálových požadavků a kapitálové přiměřenosti podle nového konceptu Basel II¹³, který byl v ČR akceptován. V důsledku nárůstu regulatorního kapitálu rychleji než kapitálových požadavků, došlo v roce 2007 k meziročnímu mírnému zvýšení ukazatele kapitálové přiměřenosti bankovního sektoru o 0,09 procentního bodu z hodnoty 11,41 % v roce 2006 na hodnotu 11,50 % v roce 2007. Významný růst

¹³ ČNB (2007) uvádí, že Basel II je druhá z Basilejských dohod, která byla podepsána v červnu 2004 a představuje doporučení pro bankovní právo a regulaci Basilejského výboru pro bankovní dohled. Slouží pro podporu bezpečnosti a stability finančního sektoru a zlepšení jeho konkurenceschopnosti, dále pak zohledňuje všechny rizika a kapitálové požadavky, které odpovídají rizikům, uznává interní bankovní metody pro hodnocení rizika, slouží pro posílení bankovního dohledu a je používán bankami po celém světě.

kapitálové přiměřenosti byl vykázán stavebními spořitelny, avšak velké banky vykazují konstantní vývoj kapitálové přiměřenosti. Ke konci roku 2007 vykázalo kapitálovou přiměřenost menší než 10 % celkem šest bank, což je meziroční snížení o čtyři subjekty.

Podle ČNB (2008) byl v roce 2008 dynamičtější nárůst regulatorního kapitálu než zvýšených nároků kapitálových požadavků hlavním důvodem, proč došlo k mírnému meziročnímu nárůstu ukazatele kapitálové přiměřenosti o 0,79 procentního bodu z hodnoty 11,5 % v roce 2007 na hodnotu 12,34 % v roce 2008. Zvýšení kapitálové přiměřenosti bylo mimo malých bank a poboček zahraničních bank, které kapitálovou přiměřenost nevykazují, zaznamenáno u všech skupin bank. Kapitálovou přiměřenost pod 10 % hranici vykázaly tři banky, což je snížení o tři subjekty.

ČNB (2009) uvádí, že v roce 2009 došlo v důsledku nárůstu regulatorního kapitálu o 14,7 % a při stagnaci kapitálových požadavků k meziročnímu zvýšení ukazatele kapitálové přiměřenosti bankovního sektoru o 1,79 procentního bodu z hodnoty 12,34% pro rok 2008 na hodnotu 14,11 % v roce 2009. Nárůst hodnoty kapitálové přiměřenosti kromě skupiny velkých bank vykazují nově také malé banky. Kapitálovou přiměřenost pod úroveň 10 % nově nevykázaly žádné banky. Banky, které v roce 2008 vykazovaly hodnotu nižší než 10 %, se v roce 2009 zlepšily a dostaly se tak nad tuto hranici.

Podle ČNB (2010) se v roce 2010 zvýšil ukazatel kapitálové přiměřenosti o 1,4 procentního bodu z hodnoty 14,1% pro rok 2009 na hodnotu 15,51% pro rok 2010, což lze pozorovat v grafu č. 3.6. Růst ukazatele kapitálové přiměřenosti byl způsoben především růstem regulatorního kapitálu o 9,2 % a poklesem kapitálových požadavků o 0,6 %. Kapitálovou přiměřenost pod 10 % vykázaly nově dvě banky. Dochází tak k meziročnímu nárůstu právě o dvě banky.

V roce 2011 dochází podle ČNB (2011) k mírnému poklesu ukazatele kapitálové přiměřenosti o 0,25 procentního bodu z hodnoty 15,51 % v roce 2010 na hodnotu 15,26 % v roce 2011. Důvodem byl pomalejší nárůst regulatorního kapitálu o 4,9 % v kombinaci s vyšším tempem růstu rizikově vážených expozic o 6,7 %. Kapitálovou přiměřenost pod 10 % vykázala nově jen jedna banka, takže dochází k meziročnímu poklesu právě o jednu banku.

Podle ČNB (2012) byl v roce 2012 bankovní sektor ve vztahu ke kapitálové vybavenosti stabilní. V oblasti kapitálové přiměřenosti dochází k meziročnímu nárůstu

o 1,15 procentního bodu z hodnoty 15,26 % pro rok 2011 na hodnotu 16,42 % pro rok 2012. Důvodem nárůstu bylo navýšení regulatorního kapitálu bank v kombinaci s poklesem kapitálových požadavků. V oblasti kapitálové přiměřenosti dochází mezi jednotlivými bankami ke značným rozdílům. Vyšší hodnoty vykazuje skupina velkých bank, avšak v oblasti malých bank k takovým růstům nedochází. Nově pod hodnotu kapitálové přiměřenosti ve výši 10 % neklesla žádná banka. Opět tedy dochází k meziročnímu poklesu o jednu banku.

Podle ČNB (2013a) je bankovní sektor v České republice dostatečně vybavený a nakládá s velkým kapitálovým polštářem. Od roku 2013 dochází k postupnému nabíhání Basel III¹⁴. V oblasti kapitálové přiměřenosti bankovního sektoru dochází k pravidelným nárůstům, což je patrné také v roce 2013, kdy kapitálová přiměřenost vzrostla o 0,66 procentního bodu z hodnoty 16,42 % pro rok 2012 na hodnotu 17,08 % pro rok 2013. Důvodem růstu bylo i nadále pokračující navýšení regulatorního kapitálu bank. Ve výšce ukazatele kapitálové přiměřenosti panují však i nadále rozdíly, především mezi skupinou velkých a malých bank. Kapitálovou přiměřenost pod 10% vykazovala v průběhu několika měsíců roku 2013 pouze jedna banka.

Za celé sledované období minimální hodnotu kapitálové přiměřenosti stanovenou na úrovni 8%, splňují v českém bankovním sektoru všechny banky.

3.5.6 Ukazatel kapitálové přiměřenosti pro maďarský bankovní sektor

Podle MNB (2001) by se dala kapitálová pozice maďarského bankovního sektoru označit jako stabilní. Ukazatel kapitálové přiměřenosti je na vysoké úrovni, a to i navzdory poklesu o 1,5 procentního bodu z hodnoty 16,5 % pro rok 1999 na hodnotu 15 % pro rok 2000. Kapitálová přiměřenost se dlouhodobě snižuje. Pokles vysoké kapitálové přiměřenosti je přirozený jev v období, kdy banky nově vstupují na trh nebo jsou privatizovány, protože zvýšená aktivita je následována kapitálovými investicemi s časovým zpožděním.

V roce 2001 dochází podle MNB (2002) v bankovním sektoru k řadě regulačních změn v oblasti výpočtu kapitálové přiměřenosti, což ovlivnilo způsob

¹⁴ Podle ČNB (2011) je Basel III třetí z Basilejských dohod, která postupně nabíhá od roku 2013 do 2019 a usiluje o zvyšování komplexnosti regulace, zvýšenou regulaci bank a odolný bankovní sektor, který bude schopen pohlcovat případné šoky. Upravuje především kapitál a ukazatel kapitálové přiměřenosti, procykličnost, snižuje závislost na ratingu a usiluje o posílení likvidity. ČNB podporuje Basel III, ale apeluje na důkladné prověřování možných dopadů.

výpočtu a její hodnotu. Nejvýznamnější z nich bylo zahrnutí opravných položek do základního kapitálu. Dále byla kapitálová přiměřenost ovlivněna zvýšením všeobecných rezerv a opravných položek. Výsledkem těchto změn byl pokles ukazatele kapitálové přiměřenosti o 1,1 procentní bod z hodnoty 15 % pro rok 2000 na hodnotu 13,9 % pro rok 2001.

MNB (2003) uvádí, že v roce 2002 dochází nadále k poklesu kapitálové přiměřenosti o 0,9 procentního bodu z hodnoty 13,9 % pro rok 2001 na hodnotu 13 % pro rok 2002. Za pokles mohl i nadále růst všeobecných rezerv a opravných položek. Do konce roku 2002 plní všechny banky v maďarském bankovním sektoru minimální hodnotu kapitálové přiměřenosti stanovenou na 8 %.

Podle MNB (2004) dochází stejně jako v předcházejícím období k poklesu kapitálové přiměřenosti o 0,9 procentního bodu z hodnoty 12,5 % pro rok 2002 na hodnotu 11,6% pro rok 2003. Všechny banky splňují minimální požadavek kapitálové přiměřenosti na úrovni 8%, avšak pokud zahrneme specifický kapitálový požadavek k obecnému akciovému riziku obchodního portfolia v Maďarsku, tak minimální hranici 8% přestávají splňovat dvě banky.

V roce 2004 poklesla kapitálová přiměřenost bankovního sektoru podle MNB (2005) o 0,1 procentní bod z hodnoty 11,6 % pro rok 2003 na hodnotu 11,5 % pro rok 2004. Důvodem poklesu byl pomalejší nárůst regulatorního kapitálu v kombinaci s nárůstem opravných položek. Kapitálovou přiměřenost pod 10 % vykazalo devět bank, přitom tři z těchto bank byly v rozmezí mezi 8 – 9 % a jedna z bank se nově ocitla pod stanoveným minimem pro kapitálovou přiměřenost na úrovni 8 %.

V roce 2005 klesla podle MNB (2006) kapitálové přiměřenost o 0,1 procentního bodu z hodnoty 11,5 % pro rok 2004 na hodnotu 11,4 % pro rok 2005. Důvodem mírného propadu kapitálové přiměřenosti je pokles čisté hodnoty nesplacených úvěrů, která pramenila z nárůstu úvěrů poskytovaných firmám. Dále se na poklesu podílel nárůst regulatorního kapitálu. Počet bank s kapitálovou přiměřeností pod 10% klesl na polovinu a v roce 2005 opět plní všechny banky 8 % minimum kapitálové přiměřenosti.

Podle MNB (2007) se v roce 2006 s přihlédnutím k předpokládané výši reinvestovaného zisku snížila kapitálová přiměřenost bankovního systému o 0,6 procentního bodu z hodnoty 11,4 % pro rok 2005 na hodnotu 10,8 % pro rok 2006. Počet bank s kapitálovou přiměřeností pod 10% se však zdvojnásobil. Nicméně

kapitálová přiměřenost počítána s kapitálem Tier 1¹⁵ a rizikovými aktivy výrazně poklesla. Důvodem poklesu není nárůst rizika, ale spíše toho, že banky používají části kapitálu Tier 2¹⁶ pro rozvoj svých aktivit namísto kapitálu Tier 1. Kapitálová přiměřenost prvku Tier 1 okolo 7 % není v mezinárodním srovnání extrémně nízká, a proto není považována za významnější riziko z hlediska stability.

Kapitálová přiměřenost maďarského bankovního sektoru stabilní je podle MNB (2008) stabilní, což dokumentují údaje v grafu níže. Pokud vezmeme v úvahu předpokládanou výši reinvestovaného zisku, tak kapitálová přiměřenost poklesla jen mírně o 0,8 procentního bodu z hodnoty 10,8 % pro rok 2006 na hodnotu 10 % pro rok 2007 což je i nadále na dobré úrovni. Banky si úspěšně doplnily své kapitálové potřeby prostřednictvím kumulace domácího kapitálu ze svých zisků. Poměr kapitálové přiměřenosti Tier 1 a rizikového kapitálu vykazuje mírné zlepšení. Banky s kapitálovou přiměřeností mezi 8 – 10 % mají rostoucí význam na trhu. Větší úvěrové instituce aktivně nakládají se svým kapitálem a vyvíjejí úsilí, aby se udržely nad minimem kapitálové přiměřenosti o 1-2 procentní body. Menší banky, které potřebují držet podstatně vyšší kapitál pro splnění velkých expozičních limitů, mají obvykle hodnoty vyšší než požadované minimum

Podle MNB (2009) je kapitálová přiměřenost bankovního sektoru v roce 2008 na vyhovující úrovni, avšak u některých bank se doporučuje posílení úrovně kapitálové přiměřenosti, aby byly schopny absorbovat případné šoky. Kapitálová přiměřenost v roce 2008 mírně vzrostla o 1,3 procentního bodu z hodnoty 10 % v roce 2007 na hodnotu 11,1 % pro rok 2008. Počet bank s kapitálovou přiměřeností v rozmezí mezi 8 – 10 % nadále roste. Nízká kapitálová přiměřenost zahrnována řízením aktivní kapitálové pozice vyžaduje větší pozornost od bank v prostředí zhoršující se makroekonomické situace v kombinaci s volatilitou směnných kurzů.

MNB (2010) uvádí, že kapitálová pozice bank v roce 2009 je stabilní a kapitálová přiměřenost vzrostla o 1,6 procentního bodu z hodnoty 11,3 % pro rok 2008 na 12,9 % pro rok 2009. K růstu přispěl pokles rizikově vážených aktiv, ale také reinvestice zisku. V roce 2010 se očekává další růst kapitálové přiměřenosti

¹⁵ Podle ČNB (2006) je Tier 1 část kapitálu banky, představuje součet splaceného základního kapitálu zapsaného v obchodním rejstříku, splacené emisní ažio, povinné rezervní fondy, ostatní rezervní fondy ze zisku (bez účelově vytvořených), nerozdělený zisk z předchozích období po zdanění, zisk ve schvalovacím řízení snížený o předpokládané dividendy, zisk běžného období snížený o předpokládané dividendy a snížený o odečitatelné položky.

¹⁶ Podle ČNB (2006) je Tier 2 část kapitálu banky tvořená rezervami (do výše 1,25% rizikově vážených aktiv /RVA/), podřízeným dluhem A (do výše 50% Tier 1) a ostatními kapitálovými fondy.

v kombinaci s poklesem úvěrového portfolia soukromého sektoru. Počet bank s kapitálovou přiměřeností v rozmezí 8 - 10% tak meziročně poklesl

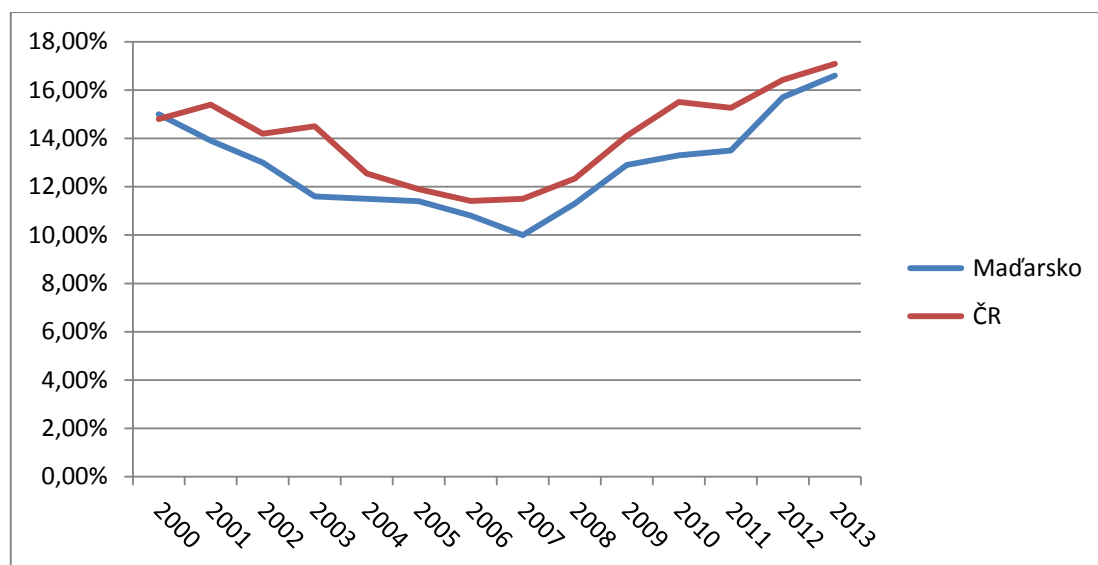
Maďarský bankovní sektor je podle MNB (2011) vyrovnaný a kapitálová přiměřenost je považována za adekvátní požadavkům, ale kapitálový polštář je velmi nevyrovnaný. V roce 2010 dochází k nárůstu kapitálové přiměřenosti o 0,7 procentního bodu z hodnoty 12,9 % pro rok 2009 na hodnotu 13,3 % pro rok 2010. Tento nárůst je způsoben poklesem kapitálových potřeb kvůli poklesu úvěrů, což přispělo ke zvýšení dostupného kapitálu.

V roce 2011 vzrostla kapitálová přiměřenost podle MNB (2012) o 0,2 procentního bodu z hodnoty 13,3 % pro rok 2010 na hodnotu 13,5 % v roce 2011. Důvodem mírného nárůstu je pokles nesplacených úvěrů v bankovním portfoliu v kombinaci s růstem volného kapitálu. V roce 2011 se v bankovním sektoru vyskytují tři banky s kapitálovou přiměřeností pod minimální 8 % hranici. Nejvíce bank má však hodnotu kapitálové přiměřenosti vyšší než 14 %.

Podle MNB (2013) je kapitálová přiměřenost na extrémně vysoké úrovni a ukazuje silnou schopnost absorbovat možné šoky vyskytující se v bankovním sektoru. V roce 2012 dochází k nárůstu kapitálové přiměřenosti o 2,2 procentního bodu z hodnoty 13,5 % pro rok 2011 na hodnotu 15,7 % pro rok 2012. Tento nárůst je přičítán zvyšujícímu se kapitálu a poklesu nesplacených úvěrů. Hodnota je taky do značné míry ovlivněna volatilitou směnných kurzů. Rovněž dochází ke snižování hodnota odpisů. V roce 2012 se v bankovním sektoru vyskytují nadále tři banky s kapitálovou přiměřeností pod minimální 8% hranici.

Pro rok 2013 je podle MNB (2013) kapitálová přiměřenost na vyhovující úrovni. V roce 2013 dochází k nárůstu kapitálové přiměřenosti o 0,9 procentního bodu z hodnoty 15,7 % pro rok 2012 na hodnotu 16,6 % pro rok 2013 tento nárůst lze pozorovat v grafu č. 3.6. Zvýšení je způsobeno růstem volného kapitálu a kapitálových rezerv ve spojení s poklesem rizikově vážených aktiv. Kapitálový polštář překračuje minimální kapitálový požadavek a indikátor kapitálové přiměřenosti ukazuje silnou kapitálovou pozici. Pro rok 2014 se předpokládá další nárůst ukazatele kapitálové přiměřenosti a dále pak pokles bank s kapitálovou přiměřeností pod 8 % minimální hranici.

Graf 3.6 Kapitálová přiměřenost (% z rizikových aktiv) v letech 2000 - 2013

Zdroj: ČNB (2013a) a MNB (2013), vlastní zpracování

3.6 Shrnutí

Český bankovní sektor vykazuje ve zkoumaných ukazatelích (až na pár výjimek, především v krizových letech 2007 a následně pak 2009) lepších výsledků než maďarský bankovní sektor. V některých ukazatelích (například v ukazateli rentability vlastního kapitálu) překračují výsledky českého bankovního sektoru až několikanásobně maďarský bankovní sektor. Český bankovní sektor by se proto dal označit jako stabilnější a rovněž také výkonnější než maďarský bankovní sektor.

V další části práce bude rozebrán význam a role úvěrů se zaměřením na sektor domácností v České republice a Maďarsku.

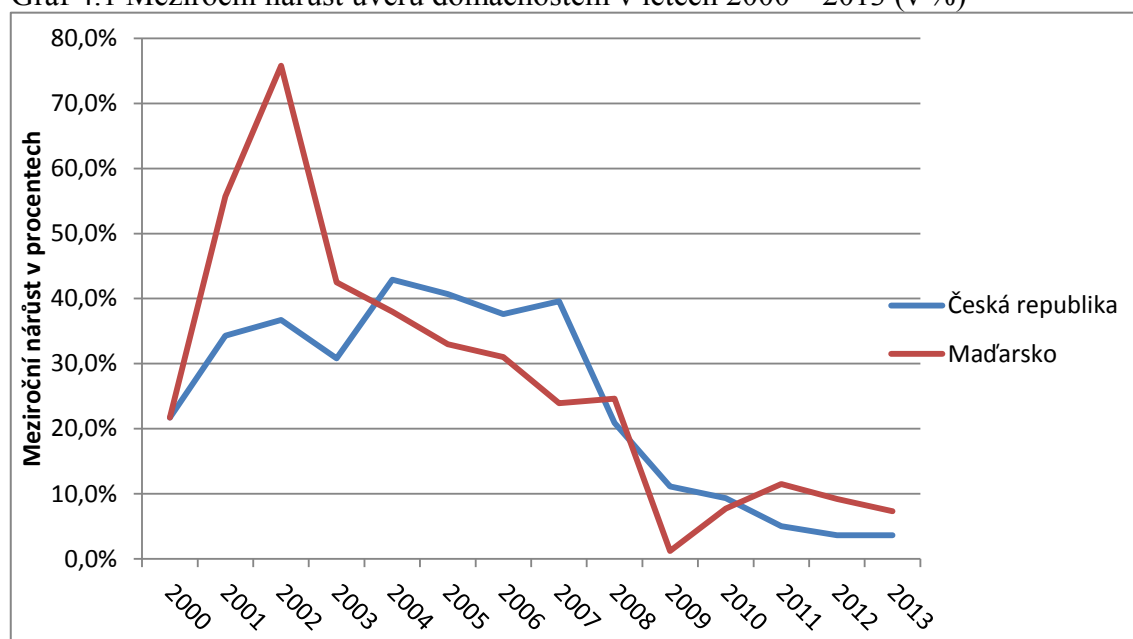
4 Zhodnocení úvěrových trhů v České republice a Maďarsku se zaměřením na sektor domácností

V této části bakalářské práce jsou zhodnoceny úvěrové trhy v České republice a Maďarsku, a to se zaměřením na sektor domácností. Ke zhodnocení jsou použity jednotlivé ukazatele. Prvním ukazatelem je meziroční nárůst úvěrů domácnostem, druhým ukazatelem jsou pro možnosti komparace České republiky a Maďarska úvěry poskytnuté domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP). Dalším ukazatelem je poměr úvěrů v cizí měně, spotřebitelské úvěry, hypoteční úvěry (vyjádřený v % k HDP), ale také jejich společný podíl na celkových poskytnutých úvěrech a nakonec dluh domácností a neziskových institucí sloužících domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu).

4.1 Meziroční nárůst úvěrů domácnostem a úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) v České republice a Maďarsku

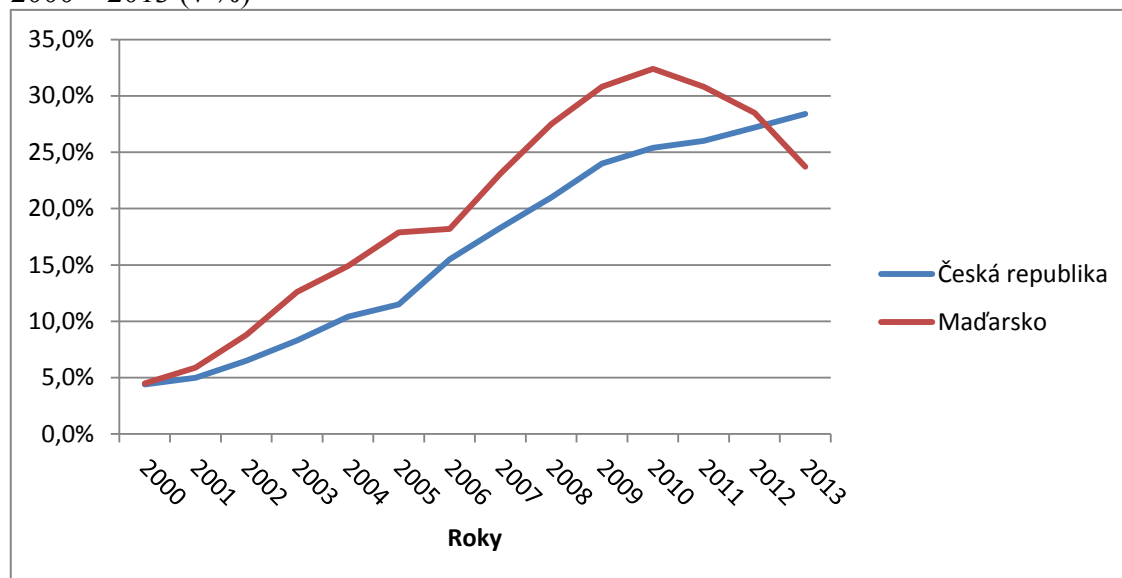
Následující subkapitola se zabývá meziročním růstem úvěrů poskytnutých domácnostem v České republice a v Maďarsku. Na úvod subkapitoly je uveden graf č. 4.1, který zachycuje meziroční nárůst úvěrů poskytnutých domácnostem a rovněž graf 4.2, jež zachycuje vývoj úvěrů poskytnutých domácnostem, který je pro možnosti komparace obou zemí vyjádřen jako podíl úvěrů domácnostem k HDP.

Graf 4.1 Meziroční nárůst úvěrů domácnostem v letech 2000 – 2013 (v %)

Zdroj: RZB group (2014), vlastní zpracování

Graf 4.2 Úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) v letech 2000 – 2013 (v %)

Zdroj: RZB group (2014), vlastní zpracování

Podle ČNB (2000) se banky v roce 2000 v České republice orientují na tradiční bankovníctví, tj. přijímání vkladů a poskytování úvěrů, což se promítá do jejich struktury bilanční sumy. Recesi v roce 2000 vystřídal mírné oživení, které se promítlo především do změny struktury aktiv. Pokles úvěrové aktivity bank směrem k podnikové sféře jako důsledek ekonomické situace v České republice a opatrnosti bank při poskytování nových úvěrů se promítl do zvýšení podílu úvěrů domácnostem. V roce 2000 došlo k meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem o 21,7 %, přičemž převažuje preference spotřebních a hypotečních úvěrů, se kterými je spojena nízká rizikovost ve srovnání s podnikovým sektorem. Podle RZB group (2005) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP), byly na velice nízké 4,4% úrovni, což je hodnota nižší než v Maďarsku. Tento rozdíl je možné pozorovat v grafu č. 4.2.

Podle MNB (2001) dochází v roce 2000 v Maďarsku k nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem meziročně o 26,5 %, tento nárůst lze pozorovat v grafu č. 4.1. RZB group (2004) uvádí, že úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) byly na nízké úrovni 4,5 %.

ČNB (2001) uvádí, že v roce 2001 v České republice dochází k vysokému meziročnímu 34,3 % růstu úvěrů poskytnutých domácnostem, což lze pozorovat v grafu č. 4.1. Podle RZB group (2005) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů

domácností k HDP), mírně vzrostly, ale byly na velice nízké 5 % úrovni, což je hodnota, kterou vykazuje i Maďarsko. Situaci lze pozorovat v grafu č. 4.2.

V roce 2001 dochází podle MNB (2002) k nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem meziročně o 55,7 %, Nadále je však zadluženost sektoru domácností v Maďarsku v porovnání s vyspělejšími zeměmi na nižší úrovni a úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) jsou podle RZB group (2004) i přes tento velký meziroční nárůst na nízké úrovni 5,9 %.

Podle ČNB (2002) dochází v České republice v roce 2002 k meziročnímu 36,7 % nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem. Podle RZB group (2005) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) i nadále mírně rostly a jsou tak na úrovni 6,5 %. Tato hodnota je nižší než v Maďarsku, což lze pozorovat v grafu č. 4.2.

Podle MNB (2003) dochází v roce 2002 k meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem o vysokých 75,8 %. Podle RZB group (2004) i přes tento obrovský meziroční nárůst se úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) podílejí pouze 8,8 %.

V roce 2003 dochází podle ČNB (2003) k meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem o 30,8 %. Podle RZB group (2005) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) nadále mírně rostly a byly na úrovni 8,3 %. Růstový trend je zachycen v grafu č. 4.2.

MNB (2004) uvádí, že v roce 2003 dochází k nárůstu úvěru poskytnutých domácnostem s meziročním vzestupem o 42,5 %, což bylo způsobeno především růstem úvěrů poskytnutých na bydlení. Podle RZB group (2004) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) mírně vzrostly o 3,8% a podílejí se tak 12,6 %.

Podle ČNB (2004) dochází k vysokému meziročnímu nárůstu úvěru poskytnutých domácnostem o 42,9 %. Podle RZB group (2005) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) nadále mírně rostly a byly na úrovni 10,4 %.

Rok 2004 je podle MNB (2005) typický 38 % meziročním nárůstem úvěrů poskytnutých domácnostem. Podle RZB group (2004) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) i nadále mírně rostly o 2,3 % a podílejí se tak 14,9 %.

ČNB (2005) uvádí, že v roce 2005 dochází k meziročnímu nárůstu úvěru poskytnutých domácnostem o 40,7 %. Podle RZB group (2005) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) byly na úrovni 11,5 %.

MNB (2006) uvádí, že v roce 2005 dochází ve srovnání s Českou republikou k mírnějšímu meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem, a ty tak vrostly o 33 %. Rozdíl lze pozorovat v grafu č. 4.1. Podle RZB group (2012) byly úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl dluhu domácností k HDP) na úrovni 17,9 %, což je i nadále hodnota vyšší než v České republice.

V roce 2006 dochází podle ČNB (2006) k meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem o 37,6 %. Podle RZB group (2012) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) nadále mírně rostly a byly na úrovni 15,5 %.

Podle MNB (2007) V roce 2006 dochází k meziročnímu nárůstu úvěru poskytnutých domácnostem ve výši 31 %. Rok 2006 je rokem, kdy nejintenzivněji rostly úvěry poskytnuté domácnostem. Podle RZB group (2012) byly úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl dluhu domácností k HDP) na úrovni 18,2 %.

V roce 2007 dochází podle ČNB (2007) k meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem o 39,6 %. Podle RZB group (2012) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) byly na úrovni 18,3 %.

MNB (2008) uvádí, že v roce 2007 dochází k meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem ve výši 23,9%. Podle RZB group (2012) byly úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl dluhu domácností k HDP) na úrovni 23,1%.

Obchodní aktivity se podle ČNB (2008) i v roce 2008 nadále zvyšovaly. Finanční krizi šlo pozorovat ve zmírnění meziročních temp růstu bankovních úvěrů u všech skupin bank. Úvěry poskytnuté domácnostem si však udržely svůj růst a dochází k meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem o 20,9 %. Podle RZB group (2012) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) byly na úrovni 21%.

Podle MNB (2009) jsou si domácnosti v roce 2008 stále více vědomy globální finanční krize, jejichž výsledkem bylo oslabení poptávky domácností po úvěrech. Dynamika růstu úvěrů zpomaluje a dochází k meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem ve výši 24,6 %. Podle RZB group (2012) byly úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl dluhu domácností k HDP) na úrovni 27,5%.

V roce 2009 podle ČNB (2009) nadále rostly úvěry domácnostem, avšak mírnějším tempem než v předcházejících letech. Úvěry domácnostem jsou i nadále nejdynamičtějším prvkem rozvoje bankovního sektoru. Meziročně vzrostly o 11,1 %. Podle RZB group (2012) úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) byly na úrovni 24 %.

V roce 2009 dochází podle MNB (2010) vzhledem ke globální finanční krizi jen k velice mírnému meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem ve výši 1,2 %. Podle RZB group (2012) byly úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl dluhu domácností k HDP) na úrovni 30,8 %.

Podle ČNB (2010) se v průběhu roku 2010 začal celkový objem pohledávek zvyšovat a úvěry tuzemských bank klientům se mírně zvýšily. V roce 2010 rostly úvěry domácnostem meziročně o 9,3 %. RZB group (2012) uvádí, že úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) byly na úrovni 25,4 %, zatímco v České republice dochází od roku 2010 i nadále k nárůstu tohoto ukazatele, lze v Maďarsku od roku 2010 pozorovat pokles, což zachycuje graf č. 4.2.

MNB (2011) uvádí, že v roce 2010 byly přijaty dva vládní balíčky, které měly za cíl předcházet budoucím potížím se splácením úvěrů a zlepšit tak postavení domácností, které jsou zadluženy v cizích měnách. První balík opatření je schopen zpomalit růst nesplacených úvěrů na dobu určitou. Druhý balík se týká pěti oblastí. První oblastí jsou možnosti splácení při preferenčním směnném kurzu, druhou oblastí pak kompletní registr úvěrů, třetí oblastí je ukotvení úrokové sazby úvěrů s referenční hodnotou, dále pak stanovení maximální RPSN a nakonec náklady v maďarské měně mohou být dále přenášeny pouze v maďarské měně i v případě zahraničních úvěrů. Přičemž splácení hypotečních úvěrů v cizí měně při pevných směnných kurzech je klíčovým prvkem tohoto balíku. V roce 2010 dochází k mírnému meziročnímu nárůstu úvěrů domácnostem ve výši 7,7 %. Podle RZB group (2012) byly úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl dluhu domácností k HDP) na úrovni 32,4 %.

V roce 2011 podle ČNB (2011) zaznamenaly úvěry domácnostem 5 % růst. Základem růstu úvěrové emise se v roce 2011 staly úvěry poskytované sektoru domácností. Úrokové sazby byly v roce 2011 na historickém minimu, což přispělo k růstu zejména hypotečních úvěrů. RZB group (2012) uvádí, že úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) byly na úrovni 26 %.

Podle MNB (2012) dochází v roce 2011 k mírnému utlumení poptávky domácností po úvěrech a objemy nových úvěrů prudce poklesly. Nově zaváděné státní

úrokové dotace v kombinaci se snižováním úrokových sazeb však mohou povzbudit poptávku po úvěrech. V roce 2011 dochází k mírnému meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých domácnostem ve výši 11,5 %. Podle RZB group mírně klesly úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl dluhu domácností k HDP) a byly na úrovni 30,8 %.

Podle ČNB (2012) rostly úvěry domácnostem jen velice mírně o 3,6 %. Nadále dominovaly úvěry poskytnuté sektoru domácností. V roce 2012 pokračuje vývoj úrokových sazeb na úrovni historického minima. RZB group (2014) uvádí, že úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) byly na úrovni 27,2 %.

V roce 2012 dochází podle MNB (2013) k poklesu úvěrové aktivity v sektoru domácností. Objem nových úvěrů klesl na historické minimum. Nová dotační úroková sazba však může stimulovat slabou poptávku po úvěrech. Úvěry domácnostem jsou značně ovlivněny kurzovým pohybem. V roce 2012 dochází k meziročnímu nárůstu úvěrů domácnostem o 9,2 %. Podle RZB group (2014) klesly úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl dluhu domácností k HDP) a byly na úrovni 25,8 %.

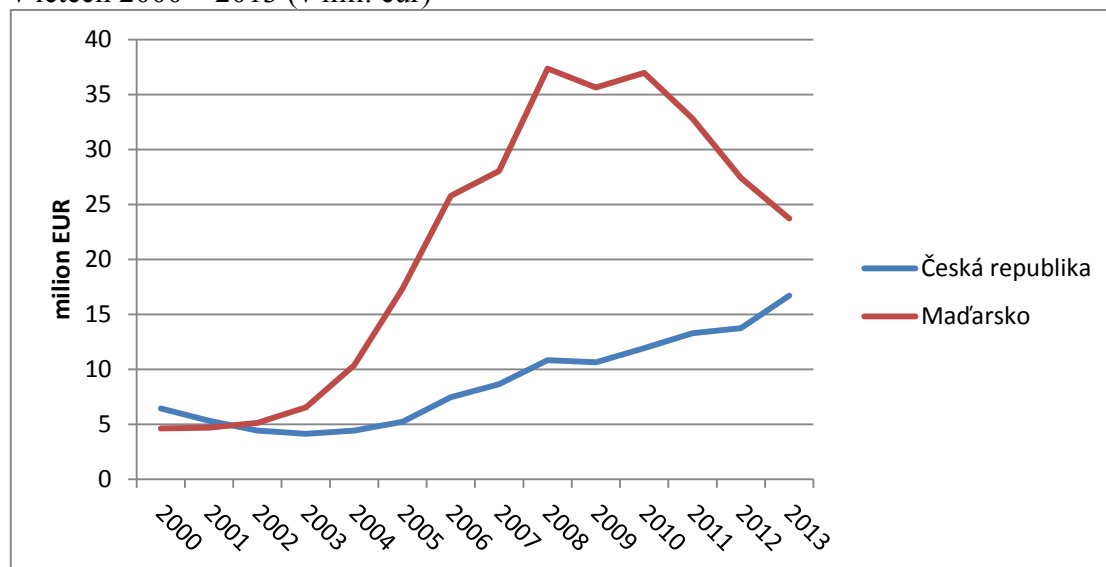
ČNB (2013a) uvádí, že úvěry domácnostem rostly i nadále jen velice mírně o 3,6 %. Úvěry poskytnuté domácnostem i nadále tvoří základ celkové úvěrové emise. RZB group (2014) uvádí, že úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl úvěrů domácností k HDP) byly na úrovni 28,4 %.

Podle MNB (2013) nadále pokračuje negativní vývoj v objemu nových úvěrů. V roce 2013 dochází k meziročnímu nárůstu úvěrů domácnostem o 7,3%. Podle RZB group (2014) klesly úvěry domácnostem (vyjádřeny jako podíl dluhu domácností k HDP) a byly na úrovni 23,7 %.

4.2 Úvěry domácnostem poskytnuty v cizí měně v České republice a Maďarsku

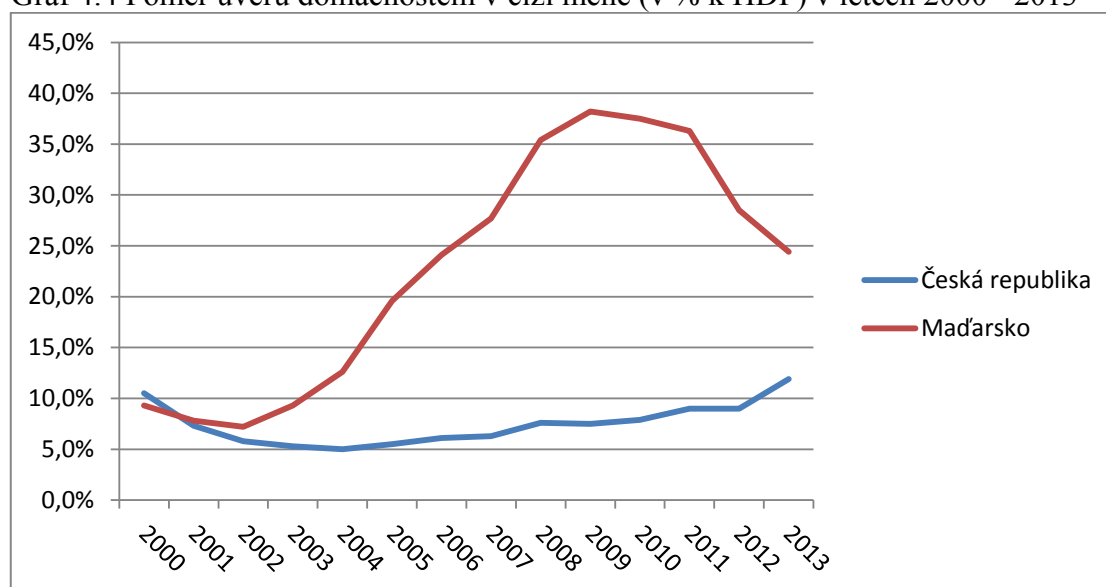
V následující části je zachycen vývoj úvěrů poskytnutých domácnostem v cizí měně v České republice a Maďarsku. Tento vývoj zachycuje graf č. 4.3, který je pro možnosti srovnání obou zemí vyjádřen v milionech eur. Další graf č. 4.4 poté zachycuje vývoj úvěrů v cizí měně poskytnutých domácnostem, který je rovněž pro možnosti srovnání obou zemí vyjádřen v % k HDP. Oba grafy jsou uvedeny na začátku subkapitoly a pod grafy je pak rozebrán vývoj v jednotlivých letech.

Graf 4.3 Poskytnuté úvěry domácnostem v cizí měně v České republice a Maďarsku v letech 2000 – 2013 (v mil. eur)

Zdroj: RZB group, vlastní zpracování

Graf 4.4 Poměr úvěrů domácnostem v cizí měně (v % k HDP) v letech 2000 - 2013

Zdroj: RZB group, vlastní zpracování

Podle RZB group (2005) dochází v roce 2000 v České republice k meziročnímu poklesu úvěrů poskytnutých v cizí měně o 7,8 %, což je v porovnání s Maďarskem opačný vývoj. Toto lze pozorovat v grafu č. 4.3. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) je na úrovni 10,5 %, což je však hodnota vyšší než v Maďarsku. Rozdíl je zachycen v grafu č. 4.4. Naproti tomu v Maďarsku dochází podle RZB group (2004) k daleko vyššímu meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých v cizí měně (především švýcarských francích) o 44,6 % a i přes tento velký meziroční nárůst, lze pozorovat

v grafu č. 4.4 pokles poměru úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP), který tak je na úrovni 9,3 %.

V roce 2001 dochází v České republice podle RZB group (2005) i nadále k meziročnímu poklesu úvěrů poskytnutých v cizí měně o 17,6 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) taktéž mírně poklesl a je na úrovni 7,3 %. Na rozdíl od České republiky, dochází v roce 2001 v Maďarsku podle RZB group (2004) jen k velice mírnému meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých v cizí měně o 1,5 % a poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) také mírně poklesl a je na úrovni 8,1 %, což lze pozorovat v grafu č. 4.4.

RZB group (2005) uvádí, že v roce 2002 dochází v České republice k meziročnímu poklesu úvěrů poskytnutých v cizí měně o 16,1 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) stále klesal a je na úrovni 5,8 %, což je hodnota daleko nižší než v Maďarsku a nadále lze v grafu č. 4.3 sledovat klesající trend až do roku 2005. V Maďarsku dochází v roce 2002 podle RZB group (2004) k meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých v cizí měně pouze o 9 % a poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) i nadále mírně klesal a je na úrovni 7,5 %, což je hodnota, která již jen mírně převyšuje hodnotu pro Českou republiku. Rozdíl je možné pozorovat v grafu č. 4.4.

Podle RZB group (2005) dochází v roce 2003 v České republice i nadále k mírnému meziročnímu poklesu úvěrů poskytnutých v cizí měně o 7,3 % Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) poklesl a je na úrovni 5,3 %. Naproti tomu podle RZB group (2005) dochází v roce 2003 v Maďarsku k vysokému meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých v cizí měně o 27,3 % a poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) tak mírně vzrostl a je na úrovni 8,9 %, což je vyšší hodnota než v České republice.

V roce 2004 dochází v České republice podle RZB group (2005) jen k mírnému meziročnímu nárůstu poskytnutých úvěrů v cizí měně o 7 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) nedále klesal a byl na úrovni 5 %. Podle RZB group (2005) dochází v roce 2004 k rapidnímu a několikanásobně vyššímu meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých v cizí měně v porovnání s Českou republikou a dochází tak k meziročnímu nárůstu o 58,9 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) tak vzrostl a je na úrovni 12,6 %, což je hodnota dvakrát vyšší než v České republice.

RZB group (2005) uvádí, že v roce 2005 dochází v České republice k mírnému meziročnímu nárůstu poskytnutých úvěrů v cizí měně o 15,2 %. Poměr úvěrů v cizí

měně (vyjádřený v % k HDP) byl na úrovni 5,5 %. Podle RZB group (2005) dochází v roce 2005 v Maďarsku i nadále k vysokému meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých v cizí měně o 65,3 % a poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) tak vzrostl a je na úrovni 19,6 %.

V České republice dochází podle RZB group (2012) v roce 2006 jen k vyššímu meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých v cizí měně než v předcházejících letech, a to o 21,3 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) byl na úrovni 5,5 %. Naproti tomu v Maďarsku v roce 2006 dochází v porovnání s Českou republikou i nadále k vysokému meziročnímu růstu úvěrů poskytnutých v cizí měně a podle RZB group (2012) tak dochází k nárůstu úvěrů v cizí měně meziročně o 71,2 % a poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) tak vzrostl a je na úrovni 24,1 %

V roce 2007 dochází podle RZB group (2012) v České republice k vysokému meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých v cizí měně o 24 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) byl na úrovni 6,3 %. Podle RZB group (2012) v roce 2007 v Maďarsku nadále roste zadlužení v cizích měnách, především švýcarských francích a nově taky v japonských jenech (JPY) a eurech (EUR). Podle MNB (2008) se úvěrové portfolio i nadále více než z poloviny skládá z úvěrů v cizí měně. V roce 2007 dochází k meziročnímu nárůstu úvěrů v cizí měně o 40,4%, což je téměř dvojnásobná hodnota než v České republice a podle RZB group (2012) poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) tak vzrostl a je na 27,7 %

RZB group (2012) uvádí, že v roce 2008 dochází v České republice nadále k vysokému meziročnímu nárůstu úvěrů poskytnutých v cizí měně o 25,3 %, není to však tak velký nárůst jako v Maďarsku. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) byl na úrovni 7,6 %. V roce 2008 nadále roste v Maďarsku rapidně zadlužení v cizích měnách a podle RZB group (2012) zadlužení v cizích měnách vrostlo meziročně o 65%. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) tak vzrostl a je na úrovni 35,4 %, což je hodnota pětinasobně vyšší než v České republice.

Podle RZB group (2012) dochází v České republice v roce 2009 nově k velmi mírnému meziročnímu poklesu úvěrů v cizí měně o 1,7 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) byl na úrovni 7,5 %. V roce 2009 se podle RZB group (2012) rapidně zmírnil růst zadlužení v cizích měnách v Maďarsku a meziročně došlo k poklesu o 4,6 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) však i nadále rostl a je na úrovni 38,2 %

V roce 2010 dochází v České republice podle RZB group (2014) k meziročnímu nárůstu úvěrů v cizí měně o 12,1%. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) byl na úrovni 7,9 %. Na rozdíl od České republiky rostly úvěry v cizích měnách podle RZB group (2014) v roce 2010 v Maďarsku jen velice mírně o 3,7 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) v roce 2010 mírně poklesl a je na úrovni 38,7%.

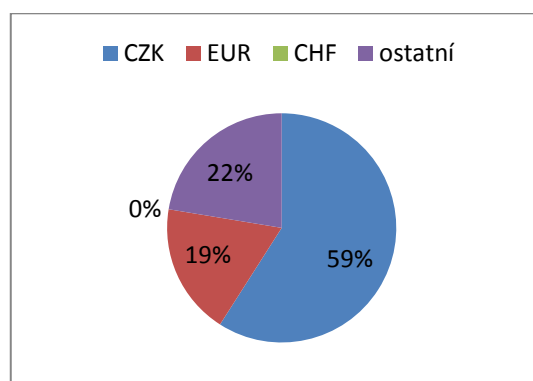
V České republice dochází v roce 2011 podle RZB group (2014) k meziročnímu nárůstu úvěrů v cizí měně o 11,3 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) byl na úrovni 9 %. Podle RZB group (2012) dochází v roce 2011 v Maďarsku k meziročnímu poklesu úvěrů poskytnutých v cizích měnách a meziročně tak poklesly o 11,1 %, což je opačný trend než v České republice. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) mírně poklesl a byl na úrovni 36,3 %.

RZB group (2014) uvádí, že v roce 2012 dochází v České republice jen k velice mírnému meziročnímu nárůstu úvěrů v cizí měně o 3,5 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) byl na úrovni 9 %. Naproti tomu v roce 2012 dochází v Maďarsku podle RZB group (2014) i nadále k poklesu úvěrů poskytnutých v cizích měnách meziročně o 16,6 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) i nadále mírně klesal a byl na úrovni 28,5

Podle RZB group (2014) dochází v roce 2013 v České republice ve srovnání s předcházejícími lety k velice vysokému meziročnímu nárůstu úvěrů v cizí měně o 21,5 %. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) byl na úrovni 11,9 %. Zadlužení domácností v jednotlivých měnách pro rok 2013 v České republice je zachyceno v grafu č. 4.5, ze kterého vyplývá, že české domácnosti jsou nejvíce zadluženy v domácí měně a podíl jednotlivých měn je poté nízký.

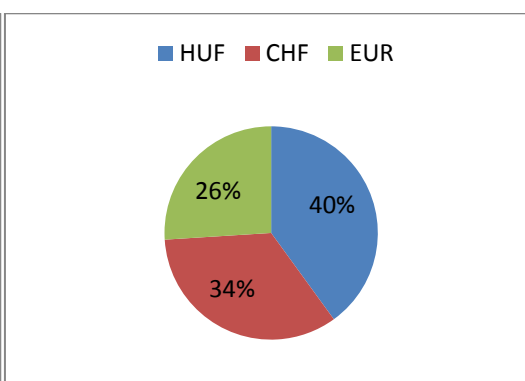
V roce 2013 dochází v Maďarsku, na rozdíl od České republiky i nadále k poklesu úvěrů poskytnutých domácnostem v cizí měně. Podle RZB group (2014) tak dochází k meziročnímu poklesu úvěrů poskytnutých v cizích měnách o 13,4 %. Tento pokles zachycuje graf č. 4.3 a rovněž je hodnota uvedena v příloze č. 2. Poměr úvěrů v cizí měně (vyjádřený v % k HDP) i nadále mírně klesal a byl na úrovni 24,4 %. Zadlužení domácností v jednotlivých měnách pro rok 2013 v Maďarsku je zachyceno v grafu č. 4.6. Oproti českým domácnostem jsou maďarské domácnosti i nadále nejvíce zadluženy ve švýcarských francích. O něco vyšší podíl ve srovnání s Českou republikou je také zadlužení domácností v eurech. V příloze 2 je poté zachycen podíl úvěrů v cizí měně (švýcarských francích) na celkových úvěrech nebankovního sektoru v Evropě v roce 2013 (v %).

Graf 4.5 Složení úvěrů v cizí měně v České republice v roce 2013 (v %)

Zdroj: ČNB (2013), vlastní zpracování

Graf 4.6 Složení úvěrů v cizí v Maďarsku v roce 2013 (v %)

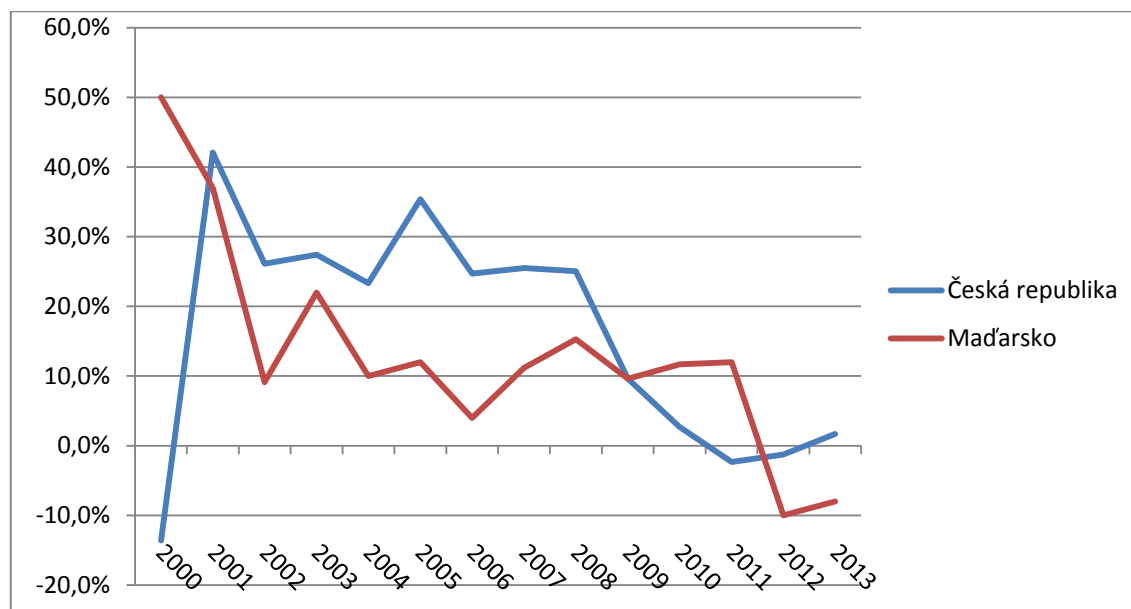
Zdroj: MNB (2013), vlastní zpracování

4.3 Spotřebitelské a hypoteční úvěry v České republice a Maďarsku

4.3.1 Spotřebitelské úvěry v České republice a Maďarsku

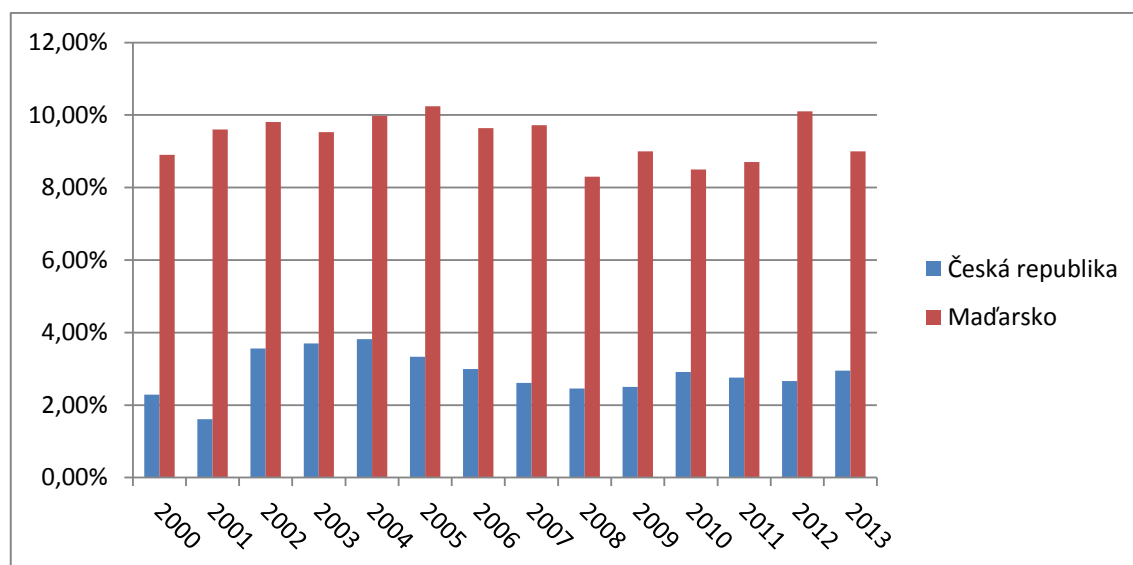
Následující subkapitola je věnována spotřebitelským a hypotečním úvěrům v České republice a Maďarsku. Pozornost je v první řadě věnována spotřebitelským úvěrům, kde je v grafu č. 4.7 zachyceno meziroční tempo růstu spotřebitelských úvěrů poskytnutých domácnostem a dále pak v grafu č. 4.8 zachycen podíl spotřebitelských úvěrů do jednoho roku na celkových poskytnutých úvěrech

Graf č. 4.7 Meziroční tempo růstu spotřebitelských úvěrů v letech 2000 – 2013 (v %)

Zdroj: ČNB (2013a) a MNB (2013), vlastní zpracování

Graf č. 4.8 Podíl spotřebitelských úvěrů do jednoho roku na celkových úvěrech v letech 2000 – 2013 (v %)

Zdroj: OECD Factbook (2015), vlastní zpracování

Podle ČNB (2000) dochází v roce 2000 v České republice k poklesu spotřebitelských úvěrů meziročně o 13,6 % a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 2,3 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Na rozdíl od poklesu zaznamenaného v roce 2000 v České republice dochází podle MNB (2001) v Maďarsku k rapidnímu nárůstu spotřebitelských úvěrů, a ty tak rostly meziročně o 50 %. Tento nárůst lze pozorovat v grafu č. 4.7. Podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 8,9 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je hodnota téměř čtyřnásobně vyšší než v České republice. Tento rozdíl je možné pozorovat v grafu č. 4.8 a rovněž v příloze 2.

ČNB (2001) uvádí, že spotřebitelské úvěry rostly v roce 2001 v České republice rapidně a meziročně tak vrostly o vysokých 42,1 %. Tento nárůst lze pozorovat v grafu č. 4.7. Podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku i přes tento vysoký meziroční nárůst podílejí pouze 1,6 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. V Maďarsku rostly v roce 2001 ve srovnání s Českou republikou spotřebitelské úvěry pomalejším tempem než v předcházejícím roce, na úkor hypotečních úvěrů a podle MNB (2002) tak meziročně rostly o 37 %. OECD Factbook (2015) uvádí, že se spotřebitelské úvěry do jednoho roku se podílejí 9,59 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

V roce 2002 dochází podle ČNB (2002) k již mírnějšímu meziročnímu nárůstu spotřebitelských úvěrů, a ty tak rostly meziročně o 26,13 %. Podle OECD Factbook (2015) dohází k mírnému nárůstu podílu spotřebitelských úvěrů na celkových úvěrech a

ty se tak podílely 3,56 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Tento nárůst je znatelný z grafu č. 4.8 a také v příloze č. 2. Podle MNB (2003) dochází v roce 2002 ve srovnání s Českou republikou k velkému poklesu tempa růstu spotřebitelských úvěrů. Spotřebitelské úvěry rostly meziročně oproti předcházejícím obdobím jen velmi mírně, a to o 9,1%. Vývoj zachycuje graf č. 4.7. Podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 9,81 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem

Spotřebitelské úvěry v České republice v roce 2003 i nadále rostly a ČNB (2003) uvádí, že meziročně rostly o 27,42 %. OECD Factbook (2015) uvádí, že se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 3,7 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Podle MNB (2004) dochází v roce 2003 v Maďarsku k opětovnému oživení růstu spotřebitelských úvěrů, ty meziročně rostly o 22 % a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 9,5 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je pomalu trojnásobná hodnota než v České republice. Rozdíl lze i nadále pozorovat v grafu č. 4.8.

Podle ČNB (2004) spotřebitelské úvěry v roce 2004 v České republice rostly meziročně o 23,32 % a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 3,82 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. MNB (2005) uvádí, že v roce 2004 v Maďarsku rostly spotřebitelské úvěry meziročně jen mírně, a to o 10 % a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 9,98 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

V roce 2005 dochází podle ČNB (2005) k opětovnému nárůstu spotřebitelských úvěrů v České republice, a ty tak meziročně rostly o vysokých 35,38 %. Podle OECD Factbook (2015) se i přes tento velký meziroční nárůst, se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí pouze 3,33 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Podle MNB (2006) rostly spotřebitelské úvěry v roce 2005 v Maďarsku meziročně i nadále jen mírně o 12 % a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 10,24% na celkových poskytnutých úvěrech domácnostem, což je hodnota trojnásobně vyšší než v České republice. Rozdíl zachycuje graf č.

ČNB (2006) uvádí, že spotřebitelské úvěry v roce 2006 v České republice rostly meziročně 24,7 % tempem a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 2,99 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. V roce 2006 tak dochází i nadále k poklesu tohoto ukazatele. V Maďarsku v roce 2006 dochází ve srovnání s Českou republikou jen k velice mírnému meziročnímu nárůstu

spotřebitelských úvěrů a ty tak podle MNB (2007) rostly meziročně jen o pouhé 4% rozdíl je zachycen v grafu č. 4.7. Podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 9,64 % na veškerých poskytnutých úvěrech domácnostem.

V roce 2007 pokračuje v České republice nárůst spotřebitelských úvěrů a podle ČNB (2007) rostly meziročně o 25,5 %. OECD Factbook (2015) uvádí, že se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 2,61 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Podle MNB (2008) rostly spotřebitelské úvěry v roce 2007 v Maďarsku i nadále jen mírně, a to o 11,2% a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 9,72 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

Podle ČNB (2008) spotřebitelské úvěry rostly meziročně o 25,03 % a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 2,46 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. MNB (2009) uvádí, že v roce 2008 dochází v Maďarsku k opětovnému nárůstu spotřebitelských úvěrů, ty tak rostly o 15,3 % a podle OECD Factbook (2015) dochází k mírnému poklesu podílu spotřebitelských úvěrů do jednoho roku na celkových úvěrech, které se tak nově podílejí 8,3 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Pokles lze pozorovat v grafu č. 4.8.

V roce 2009 dochází podle ČNB (2009) v České republice k mírnému meziročnímu nárůstu spotřebitelských úvěrů. Spotřebitelské úvěry tak rostly meziročně o 9,61 % a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 2,5 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Podle MNB (2010) rostly spotřebitelské úvěry v roce 2009 v Maďarsku téměř stejně jako v České republice, a to o 9,6 % a OECD Factbook (2015) uvádí, že se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 9 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

ČNB (2010) uvádí, že spotřebitelské úvěry v roce 2010 v České republice rostly meziročně velice mírně o 2,7% a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 2,91 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Oproti mírnému růstu spotřebitelských úvěrů v České republice rostly spotřebitelské úvěry v Maďarsku rapidněji a v roce 2010 to podle MNB (2011) bylo o 11,7 %. Podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku tak podílejí 8,48 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

V roce 2011 dochází podle ČNB (2011) v České republice k poklesu tempa růstu spotřebitelských úvěrů, a ty tak meziročně poklesly o 2,34 %. Podle OECD Factbook

(2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 2,76 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Rozdílný trend v růstu úvěrů lze pozorovat v roce 2011 v Maďarsku, kdy podle MNB (2012) rostly spotřebitelské úvěry o 12 %. Tento rozdíl lze pozorovat v grafu č. 4.7. Podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku tak podílejí 8,68 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

V roce 2012 dochází v České republice k opětovnému poklesu tempa růstu spotřebitelských úvěrů, a ty tak podle ČNB (2012) klesly meziročně o 1,26 % a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 2,66 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

Stejný trend v poklesu spotřebitelských úvěrů lze v roce 2012 pozorovat i v Maďarsku, kdy podle MNB (2013) poklesly spotřebitelské úvěry meziročně o 10 % a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku tak podílejí 10,7 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

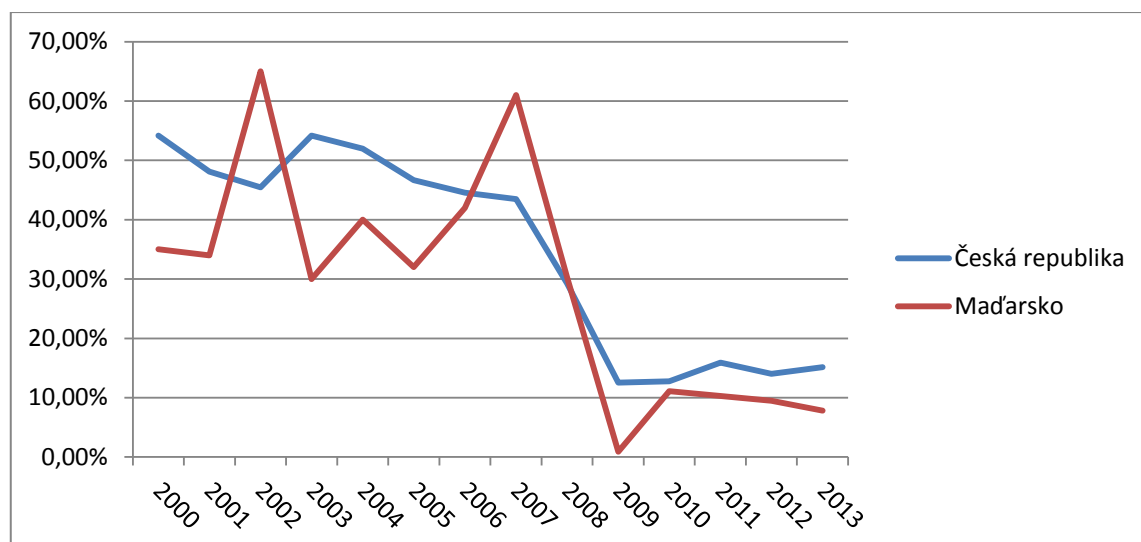
Podle ČNB (2013a) dochází v roce 2013 v České republice k mírnému nárůstu spotřebitelských úvěrů. Spotřebitelské úvěry meziročně vrostly o 1,68 % a podle OECD Factbook (2015) se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 2,95 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Zatímco v České republice v roce 2013 dochází k mírnému oživení v oblasti spotřebitelských úvěrů, tak v Maďarsku meziročně poklesly spotřebitelské úvěry, které podle MNB (2013) poklesly meziročně o 8 %. OECD Factbook (2015) uvádí, že se spotřebitelské úvěry do jednoho roku podílejí 9,01 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

V následujících letech se však v obou sledovaných zemích počítá s opětovným nárůstem spotřebitelských úvěrů a rovněž k nárůstu podílu spotřebitelských úvěrů do jednoho roku na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

4.3.2 Hypoteční úvěry v České republice a Maďarsku

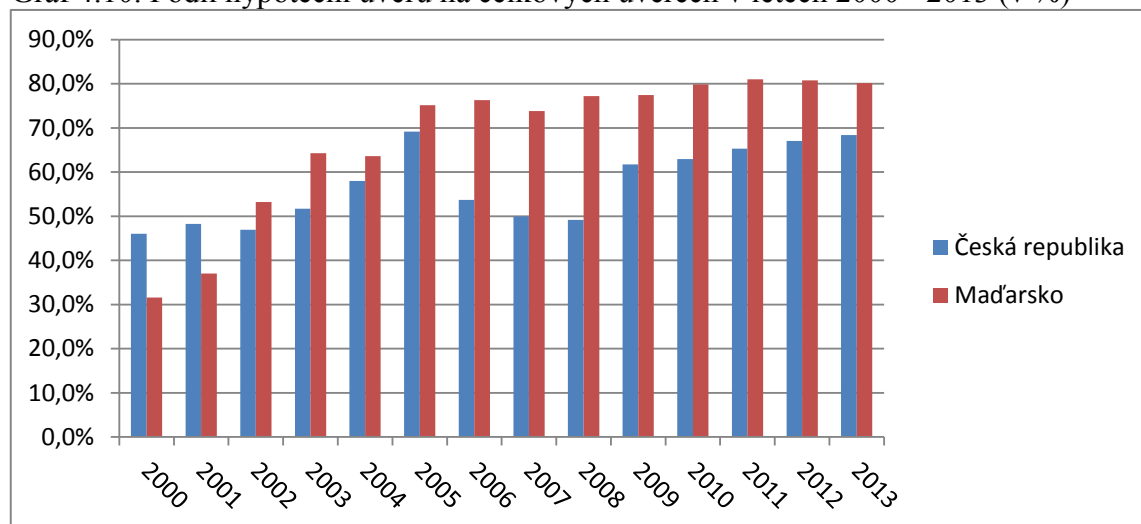
V následující subkapitole je zachycen vývoj v oblasti hypotečních úvěrů v České republice a Maďarsku. V grafu č. 4.9 je zachyceno meziroční tempo růstu hypotečních úvěrů v jednotlivých letech a dále pak v grafu č. 4.10 procentuální podíl hypotečních úvěrů na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

Graf č. 4.9 Meziroční tempo růstu hypotečních úvěrů v letech 2000 – 2013 (v%)

Zdroj: ČNB (2014b) a MNB (2014), vlastní zpracování

Graf 4.10. Podíl hypoteční úvěrů na celkových úvěrech v letech 2000 - 2013 (v %)

Zdroj: RZB group (2014), vlastní zpracování

ČNB (2000) uvádí, že v roce 2000 vzrostly hypoteční úvěry meziročně o 54,2 % a podle RZB group (2005) se hypoteční úvěry podílejí 46,05 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Naproti tomu v Maďarsku rostly podle MNB (2001) v roce 2000 hypoteční úvěry mírnějším tempem a meziročně vzrostly o 35 %. Rozdíl lze pozorovat v grafu č. 4.9. RZB group (2005) uvádí, že se hypoteční úvěry se podílely 31,61 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. V Maďarsku je tak podíl hypotečních úvěrů na celkových úvěrech na nižší úrovni než v České republice, tento rozdíl je zachycen v grafu č. 4.10.

V roce 2001 vzrostly hypoteční úvěry podle ČNB (2001) meziročně o 48,1 % a RZB group (2005) uvádí, že hypoteční úvěry se podílejí 48,28 % na celkových úvěrech

poskytnutých domácnostem. Podobný vývoj v oblasti hypotečních úvěrů lze v roce 2001 pozorovat v Maďarsku, kde tak rostly podle MNB (2002) meziročně o 34% a RZB group (2005) uvádí, že hypoteční úvěry se podílejí 37,04 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je v obou případech nižší hodnota než v České republice a to také ukazuje graf č. 4.9 a 4.10. Graf č. 4.12 poté zachycuje spotřebitelské a hypoteční úvěry v Maďarsku kumulativně, vyjádřené v % k celkovým úvěrům poskytnutým domácnostem.

Podle ČNB (2002) rostly hypoteční úvěry v roce 2002 v České republice meziročně o 45,47% a RZB group (2005) uvádí, že podíl hypotečních úvěrů poklesl a ty se tak podílejí 46,94 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Graf č. 4.12 poté zachycuje spotřebitelské a hypoteční úvěry v České republice kumulativně, vyjádřené v % k celkovým úvěrům poskytnutým domácnostem. V Maďarsku rostly v roce 2002 hypoteční úvěry rapidněji než v České republice a podle MNB (2003) rostly o 65 %, což je připisováno rozšíření dotačního programu na výstavbu nových bytů a bytové zástavby. Tento vysoký nárůst zachycuje graf č. 4.9. Podle RZB group (2004) se podíl hypotečních úvěrů na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem díky tomuto vysokému meziročnímu nárůstu zvýšil a ty se tak nově podílejí 53,19 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je první rok, kdy je tato hodnota vyšší než v České republice. Rozdíl je možné pozorovat v grafu č. 4.10, který rovněž ukazuje, že od roku 2002 je podíl hypotečních úvěrů na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem v Maďarsku dlouhodobě vyšší než v České republice.

ČNB (2003) uvádí, že v roce 2003 rostly hypoteční úvěry meziročně o vysokých 54,16 % a podle RZB group (2005) se hypoteční úvěry podílejí 51,67 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Naproti tomu v roce 2003 rostly hypoteční úvěry v Maďarsku mírnějším tempem než v České republice a MNB (2004) uvádí, že hypoteční úvěry rostly meziročně o 30 % a podle RZB group (2004) se hypoteční úvěry podílejí 64,28 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je i nadále hodnota vyšší než v České republice.

Hypoteční úvěry se v roce 2004 v České republice nejvýrazněji podílely na růstu trhu, kdy byly tyto úvěry používány především k bytové výstavbě. Podle ČNB (2004) dochází k meziročnímu nárůstu o 51,96 %, přičemž za tento vysoký nárůst mohl vývoj úrokových sazeb a nově zavedení bezúčelových (amerických) hypoték. Růst hypotečních úvěrů byl také do značné míry ovlivněn nově zavedenými státními půjčkami pro mladé manžele a samoživitele. RZB group (2005) uvádí, že hypoteční

úvěry se podílejí 57,98 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. V roce 2004 dochází podle MNB (2005) v Maďarsku k opětovnému nárůstu hypotečních úvěrů a ty tak meziročně rostly o 40 % a podle RZB group (2004) se hypoteční úvěry podílejí 63,58 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Graf č. 4.11 poté zachycuje spotřebitelské a hypoteční úvěry v Maďarsku kumulativně, vyjádřené v % k celkovým úvěrům poskytnutých domácnostem.

Přestože v roce 2005 dochází podle ČNB (2005) i nadále k růstu bytové výstavby, dochází k mírnějšímu růstu hypotečních úvěrů poskytnutých domácnostem než v předcházejících letech, které tak rostly o 46,67 % a RZB group (2005) uvádí, že hypoteční úvěry se podílejí 69,15 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Graf č. 4.12 poté zachycuje spotřebitelské a hypoteční úvěry kumulativně vyjádřené v % k celkovým úvěrům poskytnutých domácnostem. MNB (2006) uvádí, že v roce 2005 rostly hypoteční úvěry mírněji než v České republice a meziročně tak vzrostly o 32 %. Podle RZB group (2004) se hypoteční úvěry podílejí 75,12 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je hodnota vyšší než v České republice. Rozdíl je možné i nadále pozorovat v grafu č. 4.10.

V roce 2006 rostly hypoteční úvěry v České republice podle ČNB (2006) meziročně o 44,53 % a také se v roce 2006 objevuje nový produkt na trhu hypotečních úvěrů (hypotéka na hypotéku), který umožňuje refinancování stávající hypotéky, což je výhodné především pro domácnosti, kterým vyprší smluvená fixace úrokové sazby. RZB group (2012) uvádí, že hypoteční úvěry se podílejí 53,72 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je nižší hodnota než v roce 2005. Velice podobný, jen o něco mírnější nárůst zaznamenaly hypoteční úvěry v Maďarsku a ty podle MNB (2007) rostly meziročně o 42 %. Podle RZB group (2012) se hypoteční úvěry podílejí 76,31 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

Podle ČNB (2007) rostly v roce 2007 hypoteční úvěry v České republice meziročně o 43,47 % a RZB group (2012) uvádí, že hypoteční úvěry se podílejí 49,93 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je nižší hodnota než v předcházejících letech vývoj zachycuje graf č. 4.9 a rovněž tabulka v příloze č. 2. Naproti tomu v Maďarsku dochází k rapidnějšímu meziročnímu nárůstu hypotečních úvěrů a podle MNB (2008) tak rostly meziročně o 61 %. Podle RZB group (2012) se hypoteční úvěry podílí 73,78 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je téměř dvojnásobná hodnota oproti České republice. Tento rozdíl dokumentuje graf č. 4.10.

V roce 2008 dochází podle ČNB (2008) k postupnému zpomalení dynamiky růstu hypotečních úvěrů, což je připisováno zvýšení DPH na stavební práce a také mírným nárůstem úrokových sazeb. Hypoteční úvěry proto rostly ve srovnání s předcházejícím rokem jen velice mírně, a to o 24,26 %. RZB group (2012) uvádí, že hypoteční úvěry se podílejí 44,16 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Oproti České republice rostly meziročně hypoteční úvěry v Maďarsku dynamičtěji a podle MNB (2009) tak vzrostly o 30,3 %. Podle RZB group (2012) se hypoteční úvěry podílely 77,17 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. Graf č. 4.11 poté zachycuje spotřebitelské a hypoteční úvěry v Maďarsku kumulativně, vyjádřené v % k celkovým úvěrům poskytnutých domácnostem.

ČNB (2009) uvádí, že hypoteční úvěry v roce 2009 rostly meziročně o 12,52 % a podle RZB group (2012) dochází i přes tento mírný meziroční nárůst k růstu podílu hypotečních úvěrů na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, které se tak podílejí 61,74 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. V Maďarsku dochází především vlivem hypoteční krize jen k velice mírnému meziročnímu nárůstu hypotečních úvěrů a podle MNB (2010) tak v roce 2009 rostly meziročně o pouhých 0,9 %, což je ve srovnání s Českou republikou výrazně nižší hodnota. Rozdíl je zachycen v grafu č. 4.8 a také v příloze č. 2. Podle RZB group (2012) se hypoteční úvěry podílely 77,42 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je oproti předcházejícím obdobím jen mírný nárůst, který je zachycen v grafu č. 4.9.

Podle ČNB (2010) rostly hypoteční úvěry v roce 2010 v České republice i nadále mírným tempem a meziročně tak vrostly o 12,76 % a RZB group (2012) uvádí, že hypoteční úvěry se podílejí 62,95 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. V roce 2010 dochází v Maďarsku k opětovnému meziročnímu nárůstu hypotečních úvěrů a podle MNB (2011) nabíraly opět na dynamice a meziročně tak vrostly o 11,1%. Podle RZB group (2012) se hypoteční úvěry podílely 79,78 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je hodnota i nadále vyšší než v České republice

V roce 2011 rostly hypoteční úvěry podle ČNB (2011) meziročně o 15,91 % a RZB group (2012) uvádí, že hypoteční úvěry se podílejí 65,31 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. O něco nižší meziroční nárůst hypotečních úvěrů lze pozorovat v Maďarsku, kde podle MNB (2012) rostly hypoteční úvěry v roce 2011 meziročně o 10,3 %. Rozdíl je možné pozorovat v grafu č. 4.8. Podle RZB group (2012)

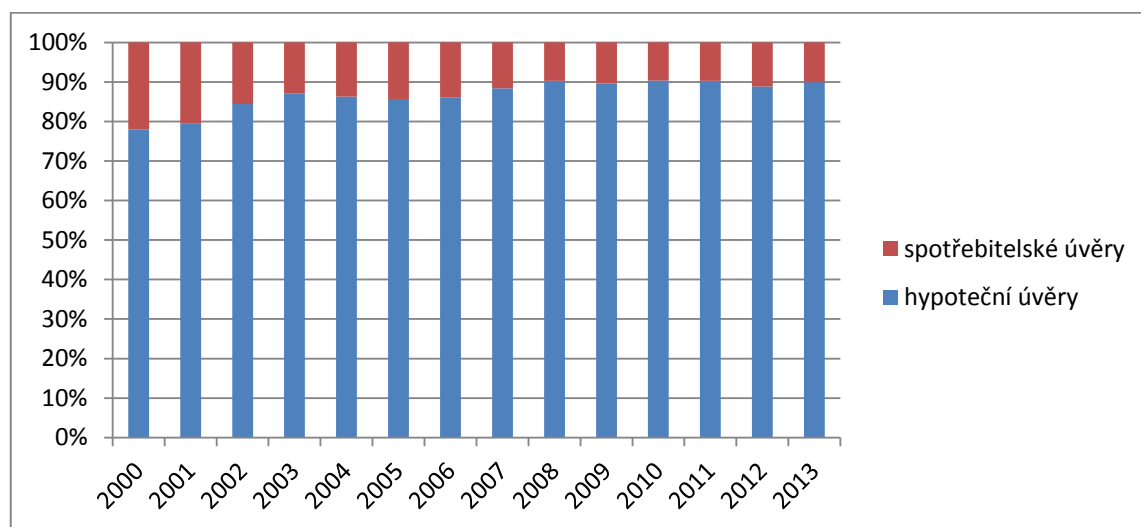
dochází k nárůstu podílu hypotečních úvěrů na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem a ty se tak podílejí 81,02 %. Tento nárůst je zachycen v grafu č. 4.9.

ČNB (2012) uvádí, že hypoteční úvěry rostly v roce 2012 v České republice meziročně mírněji než v předcházejících letech, hypoteční úvěry tak rostly o 14 % a RZB group (2012) uvádí, že hypoteční úvěry se podílejí 67,03 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. K nižšímu meziročnímu nárůstu v porovnání s Českou republikou dochází v roce 2012 v Maďarsku a podle MNB (2013) rostly hypoteční úvěry meziročně o 9,5 %. Podle RZB group (2012) podíl hypotečních úvěrů na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem mírně poklesl a ty tak byly na úrovni 80,76 %.

V roce 2013 dochází v České republice ke snižování klientských úrokových sazeb, což pozitivně ovlivňuje poptávku po hypotečních úvěrech. Hypoteční úvěry poroto podle ČNB (2013a) meziročně vrostly o 15,16 % a RZB group (2012) uvádí, že hypoteční úvěry se podílejí 68,34 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem. V Maďarsku dochází v oblasti hypotečních úvěrů jen k velice mírnému meziročnímu nárůstu a podle MNB (2013) rostly hypoteční úvěry meziročně o 7,8 %. Podle RZB group (2012) se hypoteční úvěry podílely 80,14 % na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem, což je hodnota nižší než v roce 2012. Rozdíl je zachycen v grafu č. 4.9.

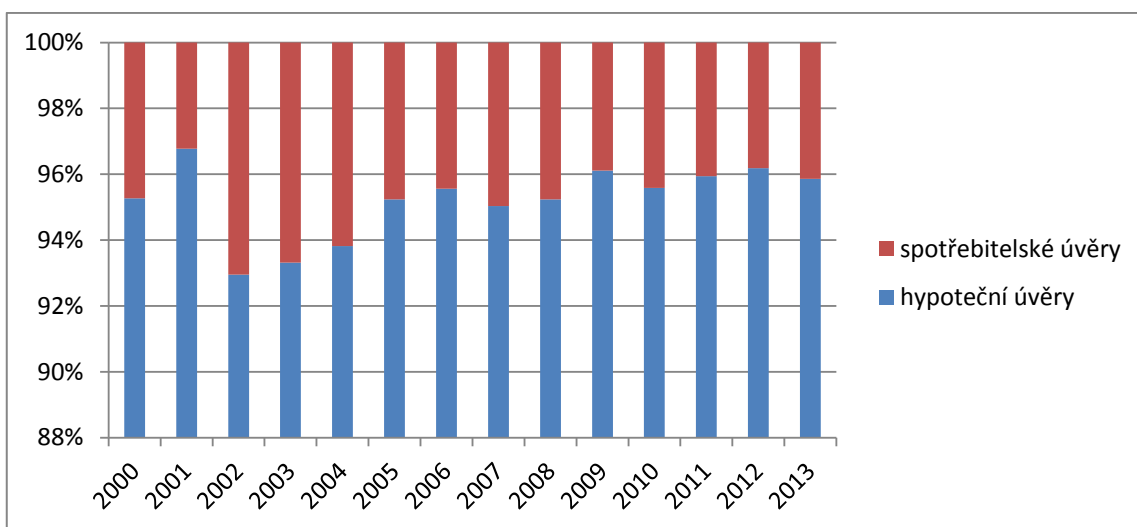
Následující grafy (graf č. 4.11 a graf 4.12) poté zahrnují výše zmíněné spotřebitelské a hypoteční úvěry, které jsou zachyceny kumulativně v Maďarsku a v České republice v letech. Hodnoty jsou vyjádřeny v % k celkovým poskytnutým úvěrům domácnostem.

Graf 4.11 Spotřebitelské a hypoteční úvěry kumulativně v Maďarsku v letech 2000-2013 (poměr k celkovým poskytnutým úvěrům v %)

Zdroj: MNB (2014), vlastní zpracování

Graf 4.12 Spotřebitelské a hypoteční úvěry kumulativně v České republice v letech 2000 – 2013 (poměr k celkovým poskytnutým úvěrům v %)

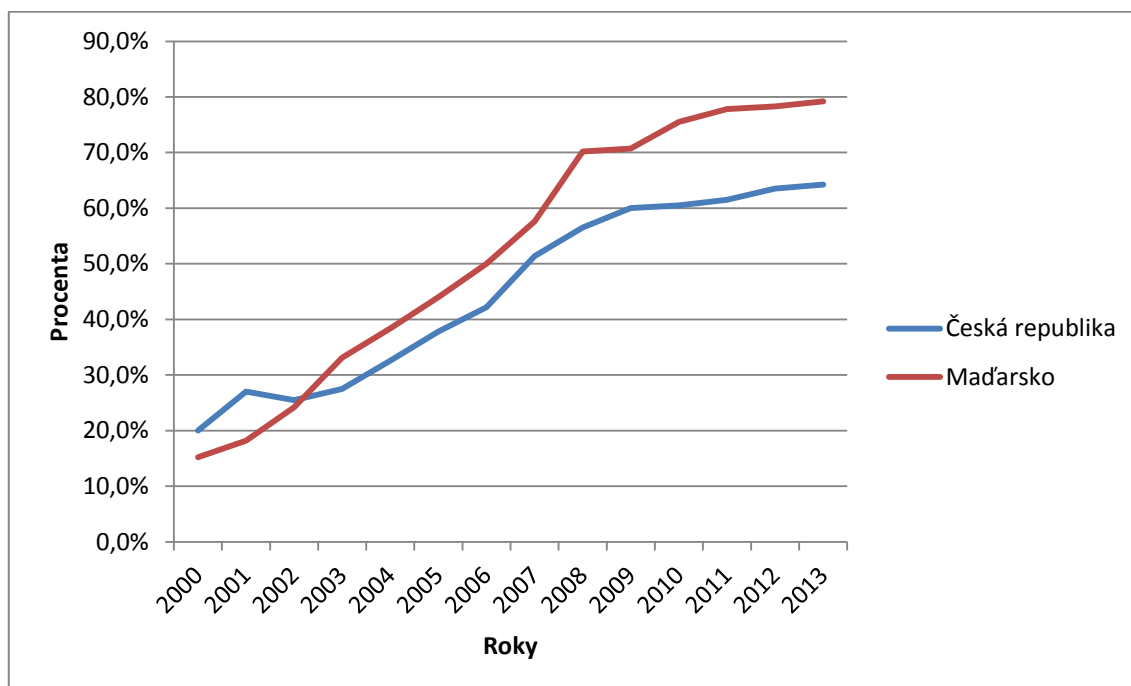
Zdroj: ČNB (2014b), vlastní zpracování

Z grafu č. 4.11 a 4.12 vyplývá, že hypoteční úvěry v Maďarsku mají dlouhodobě větší zastoupení ve složení na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem než spotřebitelské. V České republice lze pozorovat, že hypoteční úvěry tvoří tak velkou část jako tomu je v Maďarsku a rovněž dochází v jednotlivých letech ke značným výkyvům v poměru hypotečních a spotřebitelských úvěrů na celkových úvěrech poskytnutých domácnostem.

4.3.3 Dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem

V následující části je věnována pozornost ukazateli dluh domácnostem a neziskových institucí sloužících domácnostem, který je vyjádřen pro možnosti komparace České republiky a Maďarska jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu. Vývoj toho ukazatele v jednotlivých letech je uveden v grafu č. 4. 11 a následně je poté popsán v textu pod grafem.

Graf 4.13 Dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v letech 2000- 2013

Zdroj: OECD Factbook (2015), vlastní zpracování

OECD Factbook (2015) uvádí, že dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) je v roce 2000 v České republice na hodnotě 20 %, což je vyšší hodnota než v Maďarsku. Dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) byl v roce 2000 v Maďarsku na 15,2 %, což je nižší hodnota než v České republice. Rozdíl lze pozorovat v grafu č. 4.13.

Podle OECD Factbook (2015) mírně vrostl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu), který je tak nově na hodnotě 20,7 %, což je i nadále hodnota vyšší než v Maďarsku. V roce 2001 vzrostl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v Maďarsku oproti roku 2000 o 3% na 18,2 %, což je i nadále hodnota nižší než v České republice.

V roce 2002 dochází podle OECD Factbook (2015) k opětovnému růstu dluhu domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu), který tak byl v České republice na hodnotě 25,5 % a i nadále je tato hodnota vyšší než v Maďarsku. V roce 2002 vzrostl dluh

domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v Maďarsku oproti roku 2001 o 6% na 24,2%, což je i nadále hodnota nižší než v České republice.

OECD Factbook (2015) uvádí, že dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) je v roce 2003 v České republice na hodnotě 27,5 %, což je první rok, kdy je tato hodnota nižší než v Maďarsku. V roce 2003 byl v Maďarsku dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) na 33,1%, což je první rok, kdy byla hodnota vyšší než v České republice, což lze pozorovat i v grafu č. 4.13.

Podle OECD Factbook (2015) dochází v opětovnému nárůstu dluhu domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu), který tak byl v roce 2004 v České republice na hodnotě 32,6 %, avšak i v tomto roce dosahují české domácnosti lepších výsledků než maďarské, což ukazují i hodnoty v grafu č. 4.13. V roce 2004 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v Maďarsku na 38,4%, což je hodnota vyšší než v České republice.

V roce 2005 podle OECD Factbook (2015) byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v České republice na hodnotě 37,8 %, i v tomto roce dosahují domácnosti lepších výsledků než maďarské. V roce 2005 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v Maďarsku na 44%, což je hodnota vyšší než v České republice.

OECD Factbook (2015) uvádí, že v roce 2006 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v České republice na hodnotě 42,2 %, i v tomto roce dosahují domácnosti v České republice nadále lepších výsledků než v Maďarsku. V roce 2006 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v Maďarsku na úrovni 50%,

Podle OECD Factbook (2015) v roce 2007 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v České republice na hodnotě 51,4%. V roce 2007 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého

disponibilního důchodu) v Maďarsku na 57,6%, což je hodnota vyšší než v České republice.

Podle OECD Factbook (2015) byl v roce 2008 dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v České republice na hodnotě 56,5%. V roce 2008 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v Maďarsku na 70,2 %, což je i nadále hodnota vyšší než v České republice.

V roce 2009 podle OECD Factbook (2015) byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v České republice na hodnotě 60%. V roce 2009 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v Maďarsku na 70,7 %, což je i nadále hodnota vyšší než v České republice.

OECD Factbook (2015) uvádí, že v roce 2010 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v České republice na hodnotě 60,5%. V roce 2010 v Maďarsku byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) na 75,5 %, což je i nadále hodnota vyšší než v České republice.

V roce 2011 byl podle OECD Factbook (2015) dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) na hodnotě 61,5 %. V roce 2011 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v Maďarsku na 77,8 %, což je i nadále hodnota vyšší než v České republice.

Podle OECD Factbook (2015) byl v roce 2012 dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) na hodnotě 63,5%. V roce 2012 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) v Maďarsku na 78,3 %, což je i nadále hodnota vyšší než v České republice.

OECD Factbook (2015) uvádí, že v roce 2013 byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem (vyjádřený jako procentní podíl hrubého disponibilního důchodu) na hodnotě 64,23%. V roce 2013 v Maďarsku byl dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem vyjádřený jako procentní

podíl hrubého disponibilního důchodu na 79,2 %, což je i nadále hodnota vyšší než v České republice.

Podle OECD Fatbook se i nadále očekává růst tohoto ukazatele v následujících letech.

4.4 Shrnutí

Na základě zkoumaných ukazatelů vyplývá, že v Maďarsku dohází k vyšším meziročním nárůstům úvěrů poskytnutých domácnostem, než tomu je v České republice. Tento vývoj pokračuje až do roku 2006, kdy po tomto roce dohází k poklesu objemu úvěrů poskytnutých domácnostem v obou zemích. Dluh domácností a neziskových institucí sloužící domácnostem je v Maďarsku dlouhodobě na vyšší úrovni, stejně tak hypoteční a spotřebitelské úvěry.

5 Závěr

Cílem práce bylo zhodnotit bankovní sektor a úvěrové trhy v České republice a Maďarsku s detailnějším zaměřením na sektor domácností, přičemž pro toto hodnocení byly použity metody komparace a deskripce.

První část bakalářské práce se zabývala úvěrem, jeho historickým vývojem v čase a jeho rolí v ekonomice. V práci byl uveden pohled na úvěr skrze jednotlivé ekonomické školy, ale také názory významných osobností minulosti.

Druhá část bakalářské práce se zabývala bankovním sektorem v České republice a Maďarsku, který byl srovnáván a hodnocen skrze jednotlivé ukazatele. Na základě zkoumaných ukazatelů lze pozorovat, že český bankovní sektor je stabilnější a rovněž výkonnější než ten maďarský.

Třetí část bakalářské práce byla věnována hodnocení úvěrových trhů v České republice a Maďarsku s bližším zaměřením na sektor domácností. Toto srovnání bylo provedeno skrze tempa růstu úvěrů poskytnutých domácnostem, které poté byly rozčleněny na úvěry spotřebitelské a hypoteční. Dále bylo hodnoceno zadlužení domácností v cizí měně a také bylo provedeno srovnání dluhu domácností a neziskových institucí sloužících domácnostem v České republice a Maďarsku.

Ze zjištěných výsledků vyplývá, že bankovní sektor v České republice je stabilnější a až na pár výkyvů v krizových letech vykazuje příznivější hodnoty než bankovní sektor v Maďarsku. Dále pak z práce vyplývá, že zadlužení českých domácností ve srovnání s maďarskými je na nižší úrovni a nepředstavuje tak hrozbu pro finanční stabilitu bank. V Maďarsku je však finanční stabilita bank do značné míry ohrožena a to především z důvodu zadlužení domácností v cizí měně. V případě oslabení kurzu forintu (jako období privatizace a po privatizaci) by opět došlo k platební neschopnosti domácností, které by nebyly schopny splácet své závazky, a rovněž by došlo k odlivu zahraničního kapitálu ze země, což by se negativně projevilo v ratingovém hodnocení Maďarska.

Seznam použité literatury

ARISTOTELES, 2009. *Politika*. Kniha I. 3. vyd. Přel. Antonín Kříž. Praha: Rezek. 2009. ISBN 978-80-86027-30-2.

BOTOS, Katalin. 2010. The Hungarian financial sector and the EU. (Translated by Rita Turcsányi) *Délkelet-Európa – SouthEast Europe International Relations Quarterly*, [online]. [cit. 23. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.southeast-europe.org/pdf/04/DKE_04_A_N_Botos-Katalin_Turcsanyi-Rita.pdf

CSIZMAZIA, Roland Attila, 2014. The Development of the Hungarian Banking Sector Prior to Basel II. *International Journal of Knowledge and Innovation in Business*, roč. 1, č. 1, str. 53 – 74. ISSN: 2332-3388.

ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE, 2015. *Bankovní sektor*. [online]. [cit. 13. 2. 2015]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/bankovni-sektor>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2000. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2000_c.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2001. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2001_c.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2002. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2002_c.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2003. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2003_c.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2004. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2004_c.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2005. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2005_c.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2006. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2006_cz.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2007. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2007_cz.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2008. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2008_cz.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2009. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2009_cz.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2010. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2010_cz.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2011. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2011_cz.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2012. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2012_cz.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2013a. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2013_cz.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2013b. *Spotřebitelské úvěry* [online]. [cit. 28. 1. 2015]. Dostupné z:

http://www.cnbprovsechny.cnb.cz/cs/osobni_finance/pujcky/spotrebitelske_uvery.html

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2014a. *Slovník pojmů* [online]. [cit. 28. 1. 2015]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/obecne/slovník/r.html>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2014b. *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015.pdf

ČESKOMORAVSKÁ STAVEBNÍ SPOŘITELNA, 2014. *Nový růst stavebního spoření*. [online]. [cit. 12. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.hypindex.cz/novy-rust-stavebniho-sporeni/>

DVOŘÁK, Petr, 2005. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha: Linde Praha. ISBN: 80-7201-515-X

EKONOMICKÝ SLOVNÍK, 2014. *Úroková marže* [online]. [cit. 19. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.ekonomickyslovník.cz/urokova-marze/>

EUROPEAN TRANSITION COMPENDIUM, 2014. *Domestic financial systems* [online]. [cit. 19. 2. 2015]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/multisite/etc/en/content/hungary-8>

FOX GENOVESE, Elizabeth, 1976. *The Origins of Physiocracy*. Ithaca: Cornell University Press. 1967. ISBN 978-0801410062.

KLIKOVÁ, Christina, Igor Kotlán et al., 2012. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Sokrates. 2012. ISBN 978-80-86572-76-5.

MAGYAR NEMZETI BANK, 2000. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Kiadvanyok/mnben_stabil/stabil_0111_en.pdf

MAGYAR NEMZETI BANK, 2001. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Kiadvanyok/mnben_stabil/stabil_0212_en.pdf

MAGYAR NEMZETI BANK, 2002. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Kiadvanyok/mnben_stabil/report-on-financial-stability-by-2013/mnben_stabjel0312

MAGYAR NEMZETI BANK, 2003. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Kiadvanyok/mnben_stabil/stabil_0412_en.pdf

MAGYAR NEMZETI BANK, 2004. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Kiadvanyok/mnben_stabil/mnben_stab_jel_20051010/stab_jel_20051010_en.pdf

MAGYAR NEMZETI BANK, 2005. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Kiadvanyok/mnben_stabil/report-on-financial-stability-by-2013/mnben_stab_jel_20060410

MAGYAR NEMZETI BANK, 2006. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Kiadvanyok/mnben_stabil/mnben_stab_jel_20070410/stab_jel_20070410_en.pdf

MAGYAR NEMZETI BANK, 2007. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Kiadvanyok/mnben_stabil/mnben_stab_jel_20081008/overall_assessment_20081008.pdf

MAGYAR NEMZETI BANK, 2008. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Kiadvanyok/mnben_stabil/mnben_stab_jel_20091104/stabjel_2009_november_en.pdf

MAGYAR NEMZETI BANK, 2009. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Kiadvanyok/mnben_stabil/mnben-stab-jel-201111/jelentes_penzugyi_stabilitas_201111_en.pdf

MAGYAR NEMZETI BANK, 2010. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Kiadvanyok/mnben_stabil/report-on-financial-stability-by-2013/mnben_stab_jel_201211

MAGYAR NEMZETI BANK, 2011. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Kiadvanyok/mnben_stabil/mnben_stab_jel_201211/jelentes_penzugyi_stabilitas_201211_en.pdf

MAGYAR NEMZETI BANK, 2012. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Kiadvanyok/mnben_stabil/report-on-financial-stability-by-2013/mnben_stab_jel_201305

MAGYAR NEMZETI BANK, 2013. *Report on Financial Stability* [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Kiadvanyok/mnben_stabil/stabil_mnben_stab_jel_201311/Report%20on%20Financial%20Stability%20November%202013.pdf

OECD FACTBOOK, 2015. *Household debt* [online]. [cit. 19. 5. 2015] Dostupné z: <https://data.oecd.org/hha/household-debt.htm>

SAMUELSON P. A., NORDHAUS W. B., 2013. *Ekonomie*. 19. vyd. Praha: Svoboda, ISBN: 978-80-205-0629-0.

POLOUČEK, Stanislav a kol. 2013. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-491-9.

REJNUŠ, Oldřich, 2008. Finanční trhy. Ostrava: KEY Publishing. ISBN 978-80-87071-87-8.

REVENDA, Zbyněk, 2012. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. vyd. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-240-6.

RZB GROUP, 2004. *CEE Banking sector report* [online]. [cit. 19. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.ecri.eu/new/system/files/37+2004bankingsectorinCEE.pdf>

RZB GROUP, 2005. *CEE Banking sector report* [online]. [cit. 19. 5. 2015]. Dostupné z: http://www.rbb.bg/media/filer_public/2012/12/13/case_study.pdf<http://www.ecri.eu/new/system/files/37+2004bankingsectorinCEE.pdf>

RZB GROUP, 2012. *CEE Banking sector report* [online]. [cit. 19. 5. 2015]. Dostupné z: <https://www.rb.cz/attachements/pdf/analyzy/banking.pdf>

RZB GROUP, 2014. *CEE Banking sector report* [online]. [cit. 19. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.rbinternational.com/eBusiness/services/resources/media/829189266947841370-NA-988671613168380133-1-2-EN.pdf>

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 7. 7. 2015

.....
Matěj Šponiar

Seznam příloh

- Příloha 1 Vývoj indikátorů bankovního sektoru v ČR a Maďarsku
- Příloha 2 Ukazatele zadluženosti sektoru domácností

